

Työministeriön asettama
Starttityöryhmä

Starttiyrittäjyyden laajentaminen

Työryhmän raportti

SISÄLLYS

<i>Tiivistelmä: Työryhmän tavoitteet ja kehittämissuositukset</i>	3
<i>1. Starttityöryhmän toimeksianto ja työn lähtökohdat</i>	7
1.1 Toimeksiannon sisältö ja työryhmä.....	7
1.2 Raportointi ja työn eteneminen.....	7
1.3 Haasteena aloittavan yrittäjyyden lisääminen	8
<i>2. Starttirahajärjestelmän nykytila ja kehittämissuositukset</i>	10
2.1 Starttirahajärjestelmän määrittely, laajuus ja myöntämisedellytykset	10
2.2 Starttirahan kesto, taso ja porrastus	12
2.3 Starttiyrittäjää tukevat asiantuntijapalvelut	14
2.4 Starttiyrittäjyyteen liittyvä yrittäjyyskoulutus	16
2.5 Alueellisten ja paikallisten palvelujen organisointi.....	17
2.6 ESR –tuotekehityshanke.....	19
<i>3. Muut starttirahauudistusta tukevat tahot ja toimenpiteet</i>	20
3.1 Yrittäjyyden politiikkaohjelma.....	21
3.2 Finnveran pienlaina ja naisyrittäjälaina.....	21
3.3 TE-keskusten muut toimenpiteet aloittavan yritystoiminnan edistämiseksi	23
<i>4. Rahoituskehikko</i>	27
<i>5. Työllisyysvaikutukset</i>	30
<i>6. Säädosmuutokset ja toiminnan käynnistäminen</i>	31
<i>LIITE 1: Sidosryhmien kuulemiset</i>	32
<i>LIITE 2: Maavertailuraportit</i>	34
<i>LIITE 3: Selvitys starttirahoitukseen liittyvän konsultatiivisen tuen asiakohdista</i>	38
<i>LIITE 4: Verohallituksen julkaisu 64.04</i>	39
<i>LIITE 5: Ehdotus säädosmuutoksiksi</i>	41

Tiivistelmä: Työryhmän tavoitteet ja kehittämis ehdotukset

Työryhmä on asettanut starttijärjestelmän laajentamiselle seuraavat tavoitteet:

1. *Aloittavan yritystoiminnan määrän oleellinen kasvattaminen. Tavoitteena on yritysten perustamisten määrän kasvu nykyisestä 22 000:sta noin 30 000 yritykseen vuosittain.*
2. *Starttirahaa saaneiden yritysten eloonjäämisaste säilytetään korkeana.*
3. *Aloittavia ja nuoria yrityksiä rohkaistaan kasvuhakuisuuteen ja työllistämiseen. Pitkän aikavälin työllistävyystavoitteena on 2,5 työpaikkaa /starttiyritys*
4. *Toimenpiteet toteutetaan hallituksen asettamien budjettikehysten puitteissa.*

Lisäksi työryhmä pitää tärkeänä, että yrittäjyyden politiikkaohjelmassa toteutetaan hankkeita, jotka tukevat starttiyrittäjyyden lisääntymistä.

Kehittämis ehdotukset:

Starttirahajärjestelmän määrittely ja laajuus

- *Työryhmä esittää starttirahajärjestelmää uudistettavaksi niin, että rahoitusta voidaan suunnata seuraaviin ryhmiin:*
 - *työttömiin ja työttömyysuhan alaisiin*
 - *palkkatyöstä kokoaikaiseksi yrittäjäksi siirtyviin*
 - *opintonsa ja koulunsa päättäneisiin*
 - *kotityöstä yrittäjiksi siirtyviin*
- *Starttirahan myöntämisen edellytyksiä harkittaessa on kiinnitettävä huomiota seuraaviin näkökohtiin:*
 - *Starttiyrittäjäksi ryhtyvältä edellytetään riittävää sekä liikkeenjohdon että ammattialan osaamista.*
 - *Ns. pakkoyrittäjyyden estämiseksi starttipäätöksenteossa noudatetaan samoja periaatteita kuin verotuspäätöksenteossa. Hakijalta edellytetään useampaa kuin yhtä asiakassuhdetta, mikäli uusi yritystoiminta oleellisesti perustuu aikaisempaan palkkatyönantajaan suuntautuvaan toimitajasuhteeseen.*

Starttirahan kesto, taso ja porrastus

- *Pidennetään starttirahan kokonaiskesto 12 kuukauteen ja otetaan käyttöön rahoituksen porrastus seuraavasti:*
 - *Yrityksen perustamisen jälkeisessä ensimmäisessä vaiheessa starttirahaa voidaan myöntää enintään 6 kuukaudeksi. Rahoituksen taso on 650 euroa kuukaudessa. Tämän jälkeen arvioidaan jatkorahoituksen tarve.*
 - *Yrityksen perustamisen jälkeisessä toisessa rahoitusvaiheessa starttitukea voidaan myöntää enintään 6 kuukaudeksi. Rahoituksen taso on 500 euroa kuukaudessa.*
- *Järjestelmän mitoitusta voidaan tarkistaa myöhemmin käynnistysvaiheessa saatavien kokemusten perusteella sekä ottamalla huomioon*

starttijärjestelmään käytettävissä olevat määrärahat.

Starttiyrittäjää tukevat asiantuntijapalvelut

- *Yrityksen suunnitteluvaiheessa on oltava tarjolla konsultatiivista tukea ja palveluja, joiden avulla hakija voi testata ja kehittää liikeideaansa sekä arvioida yrityshankkeen elinkelpoisuutta.*
- *Konsultatiiviseen tukeen liittyy tarvittaessa konsultoinnista vastaavan asiantuntijan antama starttilausunto, jonka työvoimatoimisto tilaa päätöksentekonsa tueksi. Starttilausunnossa asiantuntija arvioi yrityksen liikeidean elinkelpoisuutta, hankkeen vaikutuksia paikalliseen kilpailutilanteeseen sekä onko starttiraha tarpeen yrityksen käynnistymiseksi.*
- *Yrityksen perustamisvaiheen lisäksi mahdollisuutta ulkopuolisen asiantuntijan konsultatiiviseen tukeen laajennetaan koko starttirahakauden ajaksi (konsultatiivisen tuen sisältö on kuvattu tarkemmin liitteessä 3):*
 - *ensimmäisen 6 kuukauden rahoitusjakson lopussa toteutetaan aina väliarviointi liiketoimintasuunnitelman toteutumisesta ja jatkorahoituksen tarpeesta,*
 - *yrittäjälle tarjotaan mahdollisuus 12 kuukauden starttirahakaudella konsultatiiviseen tukeen.*
- *Starttirahan ja Finnveran naisyrittäjälainojen sekä pienlainojen hakemuslomakkeita ja asiantuntijapalveluja yhdenmukaistetaan yhteishankkeena sellaisiksi, että yksi hakemuslomake, asiantuntijalausunto ja liiketoimintasuunnitelma sopivat kaikkiin mainittuihin rahoituspalveluihin. Lisäksi selvitetään, voitaisiinko samaa aineistoa käyttää yrittäjän hakiessa rahoitusta pankista.*
- *Jatkovalmistelussa on selvitettävä, voitaisiinko koulutuksen, neuvonnan ja konsultoinnin hankinnassa käyttää ns. palveluseteliä.*
- *Erikoispalveluja tarvitseva asiakas ohjataan asianomaiseen palveluorganisaatioon.*

Starttiyrittäjyyteen liittyvä yrittäjyyskoulutus

- *Starttirahan saaminen edellyttää, että hakijalla on yrittäjäkokemusta tai yrittäjätoiminnassa tarvittava koulutus. Koulutus voidaan järjestää myös tuen maksamisen aikana.*
- *Aloittavan yrittäjyyden koulutus organisoidaan eri viranomaisten yhteistyönä nykyisten järjestelmien pohjalta. Myös muussa kuin työhallinnon rahoittamassa koulutuksessa otetaan käyttöön kattava opiskelijapalautejärjestelmä.*
- *Koulutusmalleja kehitetään osana yrittäjyyden ESR –tuotekehityshanketta.*

Alueellisten ja paikallisten palvelujen organisointi

- *Palvelujärjestelmän tehostaminen ei edellytä uusia palveluorganisaatioita, vaan nykyisten palvelujen verkostoimista. Palvelut kilpailutetaan TE-keskusten toimesta. TE -keskusten yrityspalvelupisteiden lisäksi perusteilla olevat seudulliset yrityspalvelut toimivat starttiyrittäjyyden palveluverkostona. Mikäli seudullisia yrityspalveluja ei ole, palvelut hankitaan paikallisesti tarkoituksenmukaisimmalla tavalla. Rahoituspäätökset tehdään edelleen asianomaisilla hallinnonaloilla. Verkostopalvelussa taataan tasalaatuiset palvelut palvelun tuottajasta ja organisoijasta riippumatta. Palvelut kanavoidaan kullekin asiakasryhmälle sopivimman palveluverkon kautta.*

- *TE-keskusten ja seudullisten yrityspalvelujen tehtävänä on huolehtia siitä, että kaikille yritystoiminnan aloittamisesta kiinnostuneille on tarjolla yrittäjyyskoulutusta ja asiantuntijapalveluja riippumatta siitä, hakevatko nämä myöhemmin starttirahaa.*

ESR –tuotekehityshanke

- *Starttirahajärjestelmää kehitetään vuosina 2004 –2006 ESR – tuotekehityshankkeena. Toiminta käynnistetään vuoden 2004 loppupuolella. Projektien maksatus voi jatkua vuoden 2008 puoleen väliin saakka.*
- *Hanke on valtakunnallinen ja sitä toteutetaan tavoiteohjelma 3:n sekä 1- ja 2- alueen tavoiteohjelmien projekteina. Hanke rahoitetaan mm. suoritusvarausmäärärahoilla sekä käyttämällä hankkeeseen lisäksi muita rakennerahastotoiminnan määrärahoja.*
- *Yrittäjyyden ESR-tuotekehityshanketta koordinoi työministeriö yhteistyössä kauppa- ja teollisuusministeriön sekä opetusministeriön kanssa. Hankkeelle asetetaan valtakunnalliset ohjaus- ja kehittämissryhmät. Hankkeen etenemisestä raportoidaan yrittäjyyden ja työllisyyden politiikkaohjelmien yhteydessä.*
- *ESR – tuotekehityshankkeena toteutetaan*
 - *Kokeilu starttirahan laajentamisesta palkansaajien sekä kotitaloustyöstä ja opiskelunsa päättäneiden yrittäjäksi ryhtyvien osalta (työhallinnon toimenpiteillä)*
 - *Paikallisia ja alueellisia yrittäjyyskoulutus- ja konsultointihankkeita, jotka ovat tarjolla kaikille yrittäjäksi aikoville sekä starttirahoitusta saaneille (kauppa- ja teollisuusministeriön, opetusministeriön ja työministeriön toimenpiteillä)*
 - *Valtakunnallista hanketta koordinoimaan asetetaan projekti, jonka tehtävänä on mm. hyvien käytäntöjen käyttöönoton edistäminen. Projekti palkkaa tuotekehityskoordinaattorin (työministeriö).*

Finnveran pienlaina ja naisyrittäjälaina

Työryhmä pitää tärkeänä, että Finnvera ja KTM valmistelevat esityksen Finnveran erityislainakiintiön korottamiseksi, jotta pien- ja naisyrittäjälainoja voidaan myöntää yritystoiminnan aloittamisen lisääntyessä tavoitteiden mukaisesti. Finnveran arvio erityislainakiintiön korottamiseen on n. 30 – 35 miljoonaa euroa. Aloittavien yritysten osalta valtion luotto- ja takaustappiokorvaus tulisi nostaa nykyisestä 40 – 65 % : sta 80 %:iin.

TE-keskusten muut toimenpiteet aloittavan yritystoiminnan edistämiseksi

TE-keskukset aktivoivat kehittämis-, toimintaympäristö-, investointi- ja käynnistystuen käyttöä yritystoiminnan aloittamisvaiheessa nykyisten säännösten asettamissa rajoissa. Tukien myöntämistä varten varataan riittävästi myöntämisvaltuutta.

TE-keskusten yritysosastot suuntaavat tuotteistettuja asiantuntijapalveluja erityisesti yritystoiminnan aloittamisvaiheessa oleville yrittäjille. Tuotteistettuja palveluja kehitetään siten, että ne soveltuvat nykyistä paremmin aloittavan pienen yrityksen tarpeisiin. Työryhmä pitää myös tärkeänä, että aloittamisvaiheen neuvontaan, koulutustoimintaan ja konsultointiin varataan riittävästi resursseja.

Rahoituskehikko

- *Starttirahaa koskeva ohjeistus ja määrärahan käyttöä koskevat päätökset laaditaan siten, että rahoituksen taso ja kesto ovat koko maassa samanlaiset.*
- *Työttömien ja työttömyysuhan alaisten starttiraha maksetaan TM:n kansallisesta rahasta.*
- *Uuden starttijärjestelmän leviämistä mm. palkkatyöstä yrittäjäksi siirtävien osalta tuetaan ESR-tuotekehityshankkeeseen sisältyvällä valtakunnallisella projektilla.*

1. Starttityöryhmän toimeksianto ja työn lähtökohdat

1.1 Toimeksiannon sisältö ja työryhmä

Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen strategia-asiakirjassa, osana yrittäjyyden politiikkaohjelmaa, on päätetty starttirahajärjestelmän kehittämistä. Työministeri Tarja Filatov on asettanut työryhmän selvittämään:

- starttirahan keston pidentämistä,
- starttirahan saamisen mahdollisuutta jo ennen varsinaista yrityksen käynnistämistä,
- starttirahajärjestelmän laajentamista muihin kuin työttömiin,
- starttirahoitukseen liittyvän yrittäjyyskoulutuksen ja konsultatiivisen tuen kehittämismahdollisuuksia,
- starttirahoituksen suhdetta ja työnjakoa yritysten muihin julkisiin rahoitus- ja neuvontapalveluihin,
- työvoimapolitiittisten resurssien hyödyntämistä työllisyyttä parantavan yrittäjyyden edistämiseksi.

Työryhmän puheenjohtajana on ollut neuvotteleva virkamies Anssi Paasivirta (KTM) ja jäsenenä ylijohtaja Marja Merimaa (TM), neuvotteleva virkamies Pirjo Harjunen–Rosenholm (TM), neuvotteleva virkamies Jarmo Palm (TM), teollisuusneuvos Heikki Vesa (KTM) ja johtaja Markku Gardin (Satakunnan TE-keskus). Pysyvinä asiantuntijoina ovat olleet kehityspäällikkö Anneli Soppi (Finnvera), toimitusjohtaja Pia Backman (Keski-Uudenmaan Uusyrityskeskus ry), ylitarkastaja Raimo Puhto (KTM), hallitusneuvos Päivi Kerminen (TM) ja. Lisäksi työryhmä kutsui asiantuntijoiksi projektipäällikkö Markku Almin (MMM) ja toimitusjohtaja Tuomo Haaviston (Suomen Jobs and Society). Työryhmän sihteerinä on ollut suunnittelija Marjukka Piiparinen (TM).

Työryhmä on lisäksi kuullut asiantuntijana ylitarkastaja Outi Viljamaata (TM). Raportin liitteinä olevat lainsäädäntöehdotukset on valmistellut lainsäädäntöneuvos Pasi Järvinen (TM).

1.2 Raportointi ja työn eteneminen

Työministeriö asetti starttirahajärjestelmän uudistamista valmistelevalle työryhmälle lokakuussa 2003. Työ on edennyt vaiheittain siten, että loka-marraskuussa 2003 työryhmä selvitti starttirahoituksen kehittämismahdollisuuksia ja laati alustavan perustelumuioston ja sen tiivistelmän. Niiden pohjalta työryhmä kuuli laajasti sidosryhmien ja hallinnon eri tahojen näkemyksiä ehdotetuista uudistuksista (liite 1). Keskustelu- ja arviointivaiheen jälkeen työryhmä laati maaliskuun lopussa 2004 ehdotuksensa starttirahajärjestelmän uudistamisesta.

Prosessin alussa on eri neuvonta- ja rahoitusorganisaatioista kerätyn aineiston perusteella asemoitu starttirahoituksen suhde muihin aloittaville yrityksille suunnattuihin palveluihin. Lisäksi on hankittu vertailutietoa Ruotsissa, Irlannissa ja Saksassa käytössä olevista, aloitettavaa yritystoimintaa edistävästä rahoitusjärjestelmistä (liite 2).

1.3 Haasteena aloittavan yrittäjyyden lisääminen

Suomalaisten kiinnostus oman yrityksen perustamiseen on huolestuttavan alhainen. Kansainvälisesti verrattuna Suomessa perustetaan suhteellisen vähän uusia yrityksiä. Vuonna 2002 Suomessa perustettiin noin 22 000 uutta yritystä. Vastaavasti noin 20 000 yritystä lopetti toimintansa. Yrityskannan vaihtuvuus on Suomessa kansainvälisesti vertaillen suurta. Viime vuosina yritys-kanta on kasvanut hyvin hitaasti. Yritysten määrä asukasta kohden ei ole laman jälkeen kasvanut vielä vuoden 1990 tasolle. Lisäksi on muistettava, että merkittävä osa perustetuista yrityksistä on passiivisia, niin sanottuja pöytälaatikkoyrityksiä.

Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelman ja siihen liittyvän yrittäjyyden politiikkaohjelman keskeisenä tavoitteena on yrittäjyyden, mukaan lukien aloittavan yrittäjyyden edistäminen. Hallituksen tavoite 100 000 uuden työpaikan syntymisestä edellyttää yritys-toiminnan oleellista kasvattamista.

Työllisyys kasvoi 1990-luvulla ripeästi pk- yrityksissä. On arvioitu, että vuosina 1994-2001 uusista työpaikoista noin 80 prosenttia syntyi pk- yrityksiin. Näiden yritysten työllisyys on kasvanut lähinnä teknologisen kehityksen, tuotanto- ja palvelutoiminnan erikoistumisen ja verkostotalouden laajenemisen myötä. Kaksi kolmasosaa yrityksistä työllistää kuitenkin vain yhden työntekijän ja vajaalla neljänneksellä yrityksistä ei ole palkattua työvoimaa lainkaan. Starttiyritykset työllistävät käynnistymisvaiheessa useimmiten vain yrittäjän.

Aloittavat ja pienet yritykset muodostavat merkittävän työllistämispotentiaalin. On tärkeää kehittää toimenpiteitä, joilla voidaan lisätä aloittavien yritysten työllistävyyttä. Verohallinnossa valmistellaan pientyönantajien internet-pohjaista maksujärjestelmää sekä verotilijärjestelmää. Myös hallituksen toimesta selvitettävänä olevat, matalapalkkaiseen työhön kohdistuvat ja sen kysyntää lisäävät työnantajamaksualennukset liittyvät yritysten työllistämismahdollisuuksiin.

Suomessa on korkeatasoinen yritysten rahoitus- ja neuvontapalvelujärjestelmä. Julkista tukea saaneet yritykset ovat selviytyneet yrityksen perustamista seuraavien vuosien, niin sanotun kuolemanlaaksovaiheen, yli suhteellisen hyvin. Viimeisimpien tutkimusten mukaan starttirahoituksen ja siihen useimmiten kytkeytyvän muun julkisen rahoituksen (esim. Finnveran pien- ja naisyrittäjälaina), yrittäjyyskoulutuksen ja konsultatiivisen tuen (mm. Uusyrityskeskukset) turvin käynnistetyistä yrityksistä 80 prosenttia jatkaa toimintaansa viiden vuoden kuluttua yrityksen perustamisesta. Vastaava luku kaikkien perustettujen yritysten osalta on noin 53 %.

Työhallinnon starttirahajärjestelmä on keskeinen osa aloittavan yrityksen palveluverkostoa. Noin 20 prosenttia uusista yrityksistä on perustamisvaiheessa saanut starttirahaa. Nykyinen starttirahajärjestelmä on vaikuttavuudeltaan hyvä, hallinnollisesti tehokas ja kustannuksiltaan edullinen.

Starttiyritykset ovat työllistäneet ensimmäisenä toimintavuonna yrittäjä mukaan lukien keskimäärin 1,2 henkeä. Seurantatutkimusten mukaan pitkän aikavälin työllisyysvaikutukset yritystä kohden ovat olleet keskimäärin lähes 2 henkeä. Tavoitteena on, että keskimääräinen työllistävä vaikutus kohoaisi. Tämä edellyttää starttirahajärjestelmän ja siihen kytkeytyvien toimenpiteiden kehittämistä työryhmän ehdottamalla tavalla.

Valmistelun lähtökohtana on ollut Matti Vanhasen hallituksen määrittelemä budjettikehys vuoteen 2007. Aloittavan yrittäjyyden kehittämistä varten budjettikehyykseen ei ole esitetty lisäyksiä. Laajentaminen on rahoitettava näin ollen olemassa olevien kansallisten ja raken-

nerahastomäärärahojen uudelleen kohdentamisella.

Työryhmän asettamat starttijärjestelmän uudistamisen tavoitteet:

- 1. Aloittavan yritystoiminnan määrän oleellinen kasvattaminen. Tavoitteena on yritysten perustamisten määrän kasvu nykyisestä 22 000:sta noin 30 000 yritykseen vuosittain.***
- 2. Starttirahaa saaneiden yritysten eloonjämisaste säilytetään korkeana.***
- 3. Aloittavia ja nuoria yrityksiä rohkaistaan kasvuhakuisuuteen ja työllistämiseen. Pitkän aikavälin työllistävyystavoitteena on 2,5 työpaikkaa /starttiyritys.***
- 4. Toimenpiteet toteutetaan hallituksen asettamien budjettikehysten puitteissa.***

Lisäksi työryhmä pitää tärkeänä, että yrittäjyyden politiikkaohjelmassa toteutetaan hankkeita, jotka tukevat starttiyrittäjyyden lisääntymistä.

2. Starttirahajärjestelmän nykytila ja kehittämissuhteet

2.1 Starttirahajärjestelmän määrittely, laajuus ja myöntämisedellytykset

Nykytila

Julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain mukaan julkisella työvoimapalvelulla edistetään työllistymistä ensisijaisesti avoimille työmarkkinoille joko suoraan tai koulutuksen avulla. Toissijaisesti työllistymistä tuetaan käyttämällä työllisyysmäärärahoja. Starttiraha on yksi työllisyysmäärärahojen käytön muoto:

- Starttirahaa voi nykyisin saada työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautunut henkilö. Starttirahaa maksetaan yrittäjäksi ryhtyvälle henkilölle yritystoiminnan käynnistysvaiheeseen eikä sitä katsota yritystueksi.
- Starttirahan saamiseksi edellytetään yrittäjäkokeusta tai –koulutusta.
- Starttirahapäätöksen yhteydessä työvoimaviranomainen hankkii tarvittaessa ulkopuolisen asiantuntijalausunnan liikeidean elinkelpoisuudesta. Käynnistysvaiheessa aloittava yrittäjä voi saada konsultatiivista tukea.
- Taloudellinen tuki on harkinnanvaraista. Starttirahaa myönnettäessä kiinnitetään huomiota:
 - yrityksen liikeidean elinkelpoisuuteen
 - hakijan toimeentulon tarpeeseen
 - tuen kilpailua vääristäviin vaikutuksiin
- Starttirahan tasossa ja rahoituskausien pituuksissa on ollut alueellisia eroja.

Kehittämistarpeet

Hallituksen tavoitteena on yrittäjyyden merkittävä kasvu. On luotava välineitä itsensä työllistämisen kynnyksen alentamiseksi verrattuna palkkatyössä tai työttömänä olemiseen.

Lähtökohtana on että yritystoiminta käynnistyy ilman yhteiskunnan tukea. Starttirahaa voidaan myöntää silloin kun yritystoiminnan käynnistyminen alkuvaiheissaan edellyttää yrittäjän toimeentulon turvaamista.

Starttirahajärjestelmä muodostuu starttirahasta ja aloittaville yrittäjille tarjottavista palveluista. Yrittäjäkandidaateille tarjotaan yrittäjäkoulutusta sekä konsultatiivista tukea yritysidean kehittelyyn. Järjestelmä on vaikuttavuudeltaan ollut yksi työhallinnon parhaista palvelumuodoista. Hyvä vaikuttavuus johtuu osaksi siitä, että yrittäjiksi hakeutuvien työttömien työmarkkinavalmiudet ovat muihin työttömiin nähden suhteellisen hyvät. Työryhmä esittää, että työttömien keskuudessa tehokkaaksi osoittautunutta palvelumuotoa laajennetaan myös muihin asiakasryhmiin.

Työttömien perustamien starttiyritysten määrää ei ole mahdollista oleellisesti kasvattaa. Starttirahaa esitetään laajennettavaksi palkkatyössä oleville, koulunsa ja opintonsa päättäneille sekä kotityöstä yrittäjäksi siirtyville. Starttirahaa ei katsota yritystueksi, vaan se on luonteeltaan yrittäjänä aloittavalle henkilölle osoitettava elantoraha. Näin ollen sitä ei voi saada samanaikaisesti kun hakija saa esimerkiksi:

- palkkaa päätoimesta, irtisanomisajan palkkaa tai työttömyysturvaa
- eläkettä
- opintotukea

- äitiys- tai vanhempainrahaa tai sairauspäivärahaa

Palkkatyöstä yrittäjiksi siirtyvien osalta erityisen ryhmän muodostavat palkkatyössä olevat, työttömyysuhan alaiset henkilöt. Työvoimatoimisto voi tarjota koulutuspalvelujaan tilanteissa, joissa organisaatioita uhkaavat irtisanomiset. Työttömyysuhan alaisille voidaan tehostetusti tarjota yrittäjyyskoulutusta tai konsultatiivista tukea. Starttirahaa ei kuitenkaan voida maksaa ajalta, jolloin hakija saa irtisanomisajan palkkaa tai muuta irtisanomistukea.

Kaikissa sidosryhmien kuulemisissa starttirahajärjestelmän laajentamista palkkatyöstä ja kotityöstä yrittäjiksi ryhtyville pidettiin tarkoituksenmukaisena uudistuksena. Lähes kaikki vastaajat suhtautuivat positiivisesti myös ehdotukseen opintonsa päättäneiden mahdollisuudesta starttirahaan. Monilla aloilla esimerkiksi ammattikorkeakouluissa opiskelijoilla on opintojen loppuvaiheessa mahdollisuus oman yritysideokehittämiseksi esimerkiksi yrityshautomotoissa tai ns. esihautomotoiminnassa. On tarkoituksenmukaista, että hyvät yrittäjävalmiudet omaaville opintonsa päättäneille tarjotaan mahdollisuus starttirahaan.

Joissakin kuulemisissa kannatettiin sitä, että myös opintojensa loppuvaiheessa olevat voisivat saada starttirahaa. Perusteena on se, että varsinkin teknisillä korkean asteen aloilla useimmat siirtyvät työelämään jo ennen muodollista valmistumista. Useimpien sidosryhmien edustajien mielestä starttirahaa ei kuitenkaan pidä myöntää ennen valmistumista.

Työryhmä katsoo, että päätoiminen opiskelija ei voi saada starttirahaa turvaamaan toimeentuloa opintojen aikana.

Kun henkilö siirtyy palkkatyöstä yrittäjäksi, arvioidaan starttirahan tarve yhdessä yrittäjäksi ryhtyvän kanssa. Työryhmän mielestä starttirahaa ei pidä myöntää, mikäli hakijan varallisuus tai yritystoiminnasta jo alkuvaiheessa saatava tulo takaa yrittäjälle riittävän toimeentulon.

Starttitoiminnan laajentuessa kilpailutilanteisiin on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota. Lisäksi varmistetaan, ettei tuen avulla keinotekoisesti ulkoisteta työntekijöitä palkkatyöstä yrittäjiksi. Mikäli palkkatyöstä yrittäjäksi siirtyvän yritystoiminta keskeisesti perustuu hakijan aikaisempaan palkkatyönantajaan suuntautuvaan toimittajasuhteeseen, hakijalta edellytetään myös muita toimeksiantajia kuin aikaisempi palkkatyönantaja. Menettelyllä pyritään ehkäisemään niin sanotun pakkoyrittäjyyden leviämistä siinä muodossa, että aikaisemmin palkkatyönä tehtyä työtä muutetaan vastoin henkilön omaa tahtoa yritysmuotoiseksi. Työryhmä uskoo, että verohallinnossa parhaillaan valmisteilla olevat tarkennukset ennakkoperintälain 13 §:n tulkinnasta ehkäisevät osaltaan ns. pakkoyrittäjyyden yleistymistä (liite 4). Starttirahapäätöksenteossa on tarkoituksenmukaista toimia samojen periaatteiden mukaisesti kuin verottaja. Epäselvissä tilanteissa voidaan hakea verottajalta kirjallinen vero-ohjaus tai ennakkopäätös.

Kehittämisehdotus

- ***Työryhmä esittää starttirahajärjestelmää uudistettavaksi niin, että rahoitusta voidaan suunnata seuraaviin ryhmiin:***
 - ***työttömiin ja työttömyysuhan alaisiin***
 - ***palkkatyöstä kokoaikaiseksi yrittäjäksi siirtyviin***
 - ***opintonsa ja koulunsa päättäneisiin***
 - ***kotityöstä yrittäjiksi siirtyviin***

- *Starttirahan myöntämisen edellytyksiä harkittaessa on kiinnitettävä huomiota seuraaviin näkökohtiin:*
 - *Starttiyrittäjäksi ryhtyvältä edellytetään riittävää sekä liikkeenjohdon että ammattialan osaamista.*
 - *Ns. pakkoyrittäjyyden estämiseksi starttipäätöksenteossa noudatetaan samoja periaatteita kuin verotuspäätöksenteossa. Hakijalta edellytetään useampaa kuin yhtä asiakassuhdetta, mikäli uusi yritystoiminta oleellisesti perustuu aikaisempaan palkkatyönantajaan suuntautuvaan toimittajasuhteeseen.*

2.2 Starttirahan kesto, taso ja porrastus

Nykytila

Tällä hetkellä starttirahan maksimipituus on 10 kuukautta. Keskimääräinen starttirahakauden pituus vuonna 2003 päättyneissä starttirahoituksissa on ollut 26 viikkoa (5,7 kuukautta). Vuonna 2002 keskimääräinen starttirahoituksen pituus oli 24 viikkoa ja 23 viikkoa vuonna 2001. Starttirahaa on voinut saada yrityksen perustamisesta lähtien. Rahoitus voidaan myöntää useampana jaksona, joista tehdään erilliset päätökset. Starttirahoituksen pituudet ja tasot ovat vaihdelleet työvoimatoimistoittain.

Starttirahan taso on normaalin työllistämistuen suuruinen, mikä on vuonna 2004 19,85 euroa päivässä. Tuki voidaan myöntää enintään 80 % korotettuna. Tukea maksetaan niiltä päiviltä, kun saaja työskentelee yrityksessään, kuitenkin enintään viideltä päivältä viikossa. Starttirahan kuukausittainen määrä on 430-770 euroa. Vuonna 2002 tuki on ollut keskimäärin 650 euroa kuukaudessa.

Tuki on verollinen. Yrittäjä maksaa eläke- ja muut sosiaalimaksunsa itse.

Kehittämistarpeet

Työryhmä on selvittänyt eräiden muiden maiden järjestelmiä ja niistä saatuja kokemuksia. Vertailumaiden aloittavaa yritystoimintaa koskevia tukijärjestelmiä kuvataan tarkemmin liitteessä 2.

Saksassa on vuoden 2003 alusta lähtien ollut käytössä ”Ich Ag” –yritysmuoto, jossa itsensä työllistävä yrittäjä voi saada valtion porrastettua tukea kolmeksi vuodeksi siten, että ensimmäisenä vuonna veroton tuki on 600 euroa, toisena 360 euroa ja kolmantena 240 euroa kuukaudessa. Yrittäjä maksaa sosiaalimaksut itse. Tuen piirissä olevan yrityksen vuosittaisen yritystulon enimmäistuloraja on 25 000 euroa. Määrällisesti Saksan uudistus on ollut menestys. Kaikkiaan Ich AG -yrityksiä on noin vuoden aikana syntynyt lähes 100 000. Syntyneiden yritysten elinkelpoisuus selviää tosin vasta kahden vuoden kuluttua. Positiivista on ollut, että runsaasti pimeää työtä on muuttunut lailliseksi Ich AG:n myötä.

Irlannissa on käytössä pitkäaikaistyöttömille suunnattu järjestelmä, jossa yrityksen perustaja voi saada tukea neljä vuotta porrastetusti niin, että ensimmäisenä vuonna tuen taso on 100 % aloittavan yrittäjän työttömyyden aikaisesta toimeentuloturvan tasosta, toisena vuonna 75 %, kolmantena 50 % ja neljäntenä 25 %. Järjestelmästä saadut kokemukset ovat olleet rohkaisevia ja Irlannissa on tuen avulla syntynyt huomattava määrä pitkäaikaistyöttömien perustamia yrityksiä.

Ruotsissa starttirahoituksen taso vuonna 2001 oli noin 10 900 kruunua kuukaudessa ja keskimääräinen kesto noin 8 kuukautta.

Suomessa starttirahakaudet ovat viime vuosina hieman pidentyneet. Nykyisin keskimääräinen starttirahakausi kestää vajaat 6 kuukautta. Tämän pituinen jakso mahdollistaa varsin tehokkaasti yhden hengen palveluyrityksen käynnistämisen. Kasvuun tähtävien yritysten käynnistymiseksi tarvitaan selvästi nykyistä pidempikestoisempi käynnistysprosessi, jossa liikeidean kehittelyyn panostetaan enemmän. Työryhmä esittää, että starttirahan kesto pidennetään 12 kuukauteen. Pidennetty starttirahakausi mahdollistaa käynnistyvien yritysten jakauman monipuolistumisen. Esitettyä pidempi rahoituskausi ei todennäköisesti lisäisi yritysten määrää, mutta voisi aiheuttaa kilpailuvääritysten lisääntymistä.

Aloittavan yrittäjän on itse huolehdittava omasta sosiaali-, työttömyys- ja eläketurvastaan. Käytännössä on todettu etteivät aloittavat, pienimuotoisen yritystoiminnan harjoittajat riittävästi huolehdi sosiaaliturvastaan. Työryhmä ei kuitenkaan esitä tuen nostamista nykytasosta, mutta pitää tärkeänä, että konsultatiivisessa tuessa kiinnitetään huomiota em. asioista huolehtimiseen. Pidennetty starttirahakausi osaltaan varmistaa yrittäjien sosiaalikulujen paremman hoidon.

Starttirahakauden keston osalta voidaan valita joko tarkkaan tarveharkintaan perustuva menettely tai malli, jossa starttiraha on koko maassa kaikille samansuuruinen. Viimeksi mainitussa säästetään hallintokuluissa ja yrittäjäksi aikovalle menettely on helpommin ennakoitava.

Starttirahoituksen tarvetta arvioidaan hakijan tulojen ja varallisuuden perusteella. Välitarkistuksen yhteydessä ensimmäisen 6 kuukauden rahoituskauden jälkeen arvioidaan jatkorahoituksen tarve. Rahoitusta ei myönnetä toiselle 6 kuukauden jaksolle, mikäli yritystoiminta ei ole käynnistymässä liiketoimintasuunnitelman mukaisesti, tai mikäli yritystoiminta mahdollistaa jo tässä vaiheessa riittävän toimeentulon yrittäjälle.

Työryhmä ehdottaa, että uuden starttirahajärjestelmän lainsäädännössä rahoituksen tasossa säilytetään nykyinen 440-770 euron vaihteluväli. Vaihteluväli mahdollistaa rahoituksen mitoittamisen käytettävissä olevien määrärahojen mukaan. Ohjeistuksella tähdätään siihen, että tuen taso järjestelmän laajentamisen alkuvaiheessa on ensimmäisen 6 kuukauden aikana 650 euroa kuukaudessa. Perusteluna on se, että nykyisen starttirahan keskimääräinen taso on osoittautunut riittävän suureksi turvaamaan hakijan toimeentulon.

Työryhmä ehdottaa, että toisen 6 kuukauden jakson aikana starttirahan taso on 150 € ensimmäistä jaksoa alempi. Perusteluna on yhtäältä se, että yritystoiminnan voidaan olettaa alkavan tuottaa yritystuloa yritystoiminnan toisen 6 kuukauden aikana ja toisaalta kokonaisrahoituskehyksen niukkuus.

Kaikissa kuulemistilaisuuksissa starttirahakauden keston pidentämistä kahteen 6 kuukauden jaksoon (yhteensä 12 kuukautta) pidettiin kannatettavana ehdotuksena.

Kehittämisehdotus

- ***Pidennetään starttirahan kokonaiskesto 12 kuukauteen ja otetaan käyttöön rahoituksen porrastus seuraavasti:***
 - ***Yrityksen perustamisen jälkeisessä ensimmäisessä vaiheessa starttirahaa voidaan myöntää enintään 6 kuukaudeksi. Rahoituksen taso on 650 euroa kuukaudessa. Tämän jälkeen arvioi-***

daan jatkorahoituksen tarve.

- *Yrityksen perustamisen jälkeisessä toisessa rahoitusvaiheessa starttitukea voidaan myöntää enintään 6 kuukaudeksi. Rahoituksen taso on 500 euroa kuukaudessa.*
- *Järjestelmän mitoitusta voidaan tarkistaa myöhemmin käynnistysvaiheessa saatavien kokemusten perusteella sekä ottamalla huomioon starttijärjestelmään käytettävissä olevat määrärahat.*

2.3 Starttiyrittäjää tukevat asiantuntijapalvelut

Nykytila

Suomessa 47 % kaikista aloittavista yrityksistä lopettaa toimintansa ensimmäisen viiden toimintavuoden aikana. Starttirahaa ja/tai Finnveran pien- ja naisyrittäjälainaa saaneiden yritysten osalta vastaava luku on kuitenkin vain 20 %.

Työhallinto on tarvittaessa hankkinut starttipäätöksensä tueksi ulkopuolisen asiantuntijalausannon. Useimmiten asiantuntijoina on käytetty uusyrityskeskusten verkostoa. Noin 4000 asiakkaalle hankittujen asiantuntijalausuntojen yhteenlaskettu hinta työhallinnon budjetissa on viime vuosina ollut noin 800 000 euroa vuodessa. Asiantuntijapalvelujen avulla on tehokkaasti kyetty ennaltaehkäisemään sellaisten yritysten syntyminen, joiden liiketoiminnan edellytykset ovat huonot. Uusyrityskeskuksille tulleista uusista yritysideoista suuri osa karsiutuu puuttuvien liiketoimintaedellytysten takia. Perustettujen yritysten menestymisen todennäköisyys on ollut hyvä. Ulkopuolinen asiantuntija antaa myös asiantuntijalausannon yritysideoita elinkelpoisuudesta. Starttilausunto on usein osa laajempaa aloittavan yrittäjän konsultointipalvelua. Oleellista tässä menettelyssä on, että yrittäjäksi aikova itse tekee tarvittavat ratkaisut ja asiantuntijat tukevat häntä tässä prosessissa.

Asiantuntijapalveluun sisältyvän starttilausannon yhtenä tehtävänä on arvioida hankkeen käynnistymisen vaikutukset paikalliseen kilpailutilanteeseen. Tämä menettely on ollut käytössä usean vuoden ajan eikä viime vuosina viranomaisten tietoon ole juuri tullut valituksia siitä, että starttiyrittäjien tuki vääristäisi paikallista yritysten kilpailutilannetta.

Starttiyrittäjien käytössä on monipuolinen julkisista ja yksityisistä palveluista koostuva rahoitus- ja neuvontapalvelujen verkko. Palveluorganisaatiot voivat tarjota tukea myös moin erikoisosaamista edellyttäviin hankkeisiin. Julkisten palveluorganisaatioiden lisäksi käytössä on mm. erikoistuneita konsulttipalveluja sekä uusyrityskeskusten laaja eri alojen asiantuntijoiden verkosto.

Kehittämistarpeet

Tutkimuksissa on todettu, että yrityksille on tarjolla riittävästi tukea yrityksen perustamisvaiheessa, mutta sen jälkeen yrittäjät usein kokevat jäävänsä yksin. Nuorten yritysten jatkuvuuden ja kasvun turvaamiseksi on kehitettävä palvelukonsepteja yrityksen perustamisen jälkeisen 2-3 vuoden ns. kuolemanlaaksovaiheen ajaksi.

Suomen sinänsä korkeatasoisen yrityspalvelujärjestelmän ongelmana on palvelujen pirstoutuneisuus. Yhteistyötä eri palveluorganisaatioiden ja –muotojen välillä on vahvistettava. Palvelujen tehostaminen ei edellytä uusia palveluorganisaatioita, vaan nykyisen palveluverkoston uudistamista ja tehokkaampaa käyttöä. Tavoitteena on rakentaa alueellisesti kattava verkosto aloittaville yrittäjille kohdistettuja, ”yhden luukun” periaatteen mukaan toimivia palveluja.

Aloittamisvaiheen palvelut tarjotaan yleensä maksutta tai pientä korvausta vastaan. Myöhemmin yrityksen kehitysvaiheessa palveluja on tarjolla omakustanteisina tai subventoituna. Silloin kun palvelujen tarjonta tapahtuu subventoidusti, saattaisi palveluseteli olla tarkoituksenmukainen ja hallintokuluiltaan edullinen ratkaisu. Tällöin yrittäjä voisi itse ratkaista keneltä ja minkä tasoista koulutusta, neuvontaa tai konsultatiivista tukea hankkii. Jatkovalmistelussa tulisi palvelusetelimallin käyttöön ottoa selvittää nykyistä perusteellisemmin.

Kauppa- ja teollisuusministeriössä on valmisteilla TE-keskusten yritysasiakkuuksien hallinnon tietojärjestelmä (ASKO –tietojärjestelmä). Tässä järjestelmässä eri viranomaisten päätökset ja niiden liiteaineistot tallennetaan samaan, eri viranomaistahojen yhteiskäytössä olevaan tietojärjestelmään. Tämä säästää niin yrityksen kuin hallinnonkin työpanosta. Yksilötietojen tallentaminen järjestelmään edellyttää asiakkaan suostumusta. Järjestelmä otetaan koekäyttöön toukokuun 2004 alusta. Jatkovalmistelussa on selvitettävä, voitaisiinko ja olisiko tarkoituksenmukaista tallentaa myös starttirahapäätösten aineisto tähän järjestelmään. Tallentaminen voitaisiin organisoida seudullisissa yrityspalveluissa tai työvoimatoimistoissa.

Kehittämissuhteet

- *Yrityksen suunnitteluvaiheessa on oltava tarjolla konsultatiivista tukea ja palveluja, joiden avulla hakija voi testata ja kehittää liikeideansa sekä arvioida yrityshankkeen elinkelpoisuutta.*
- *Konsultatiiviseen tukeen liittyy tarvittaessa konsultoinnista vastaavan asiantuntijan antama starttilausunto, jonka työvoimatoimisto tilaa päätöksentekonsa tueksi. Starttilausunnossa asiantuntija arvioi yrityksen liikeidean elinkelpoisuutta, hankkeen vaikutuksia paikalliseen kilpailutilanteeseen sekä, onko starttiraha tarpeen yrityksen käynnistymiseksi.*
- *Yrityksen perustamisvaiheen lisäksi mahdollisuutta ulkopuolisen asiantuntijan konsultatiiviseen tukeen laajennetaan koko starttirahakauden ajaksi (konsultatiivisen tuen sisältö on kuvattu tarkemmin liitteessä 3):*
 - *ensimmäisen 6 kuukauden rahoitusjakson lopussa toteutetaan aina väliarviointi liiketoimintasuunnitelman toteutumisesta ja jatkorahoituksen tarpeesta,*
 - *yrittäjälle tarjotaan mahdollisuus 12 kuukauden starttirahakaudella konsultatiiviseen tukeen.*
- *Starttirahan ja Finnveran naisyrittäjälainojen sekä pienlainojen hakemuslomakkeita ja asiantuntijapalveluja yhdenmukaistetaan yhteishankkeena sellaisiksi, että yksi hakemuslomake, asiantuntijalausunto ja liiketoimintasuunnitelma sopivat kaikkiin mainittuihin rahoituspalveluihin. Lisäksi selvitetään, voitaisiinko samaa aineistoa käyttää yrittäjän hakiessa rahoitusta pankista.*
- *Jatkovalmistelussa on selvitettävä, voitaisiinko koulutuksen, neuvonnan ja konsultoinnin hankinnassa käyttää ns. palveluseteliä.*
- *Erikoispalveluja tarvitseva asiakas ohjataan asianomaiseen palveluorganisaatioon.*

2.4 Starttiyrittäjyyteen liittyvä yrittäjyyskoulutus

Nykytila

Starttirahoituksen saaminen edellyttää, että hakijalla on yrittäjäkokemusta tai yrittäjätoiminnassa tarvittava koulutus. Starttirahapäätöksen yhteydessä yrittäjyyskoulutukseksi hyväksytään esimerkiksi merkonomin, tradenomin tai ekonomin koulutus sekä työhallinnon omat yrittäjyyskurssit. Koulutus voidaan järjestää myös tuen maksamisen aikana. Starttipäätöksiin liittyvä yrityskokemus- tai koulutusvaatimus on osoittautunut toimivaksi.

Työttömille tai työttömyysuhan alaisille henkilöille voidaan työvoimakoulutuksena tarjota yrittäjäkoulutusta. Koulutus on pääsääntöisesti suunnattu yritystoiminnan aloittamista suunnitteleville tai sen jo käynnistäneille. Työhallinnon lisäksi yrittäjäkoulutusta järjestävät kauppa- ja teollisuusministeriön alaiset TE-keskusten yritysosastot sekä opetushallinto.

Työvoimakoulutuksena järjestetty yrittäjäkoulutus pyritään räätälöimään yksilö-/ryhmäkohtaisesti, mutta se voidaan jakaa karkeasti kolmeen perusr ryhmään:

1. Lyhyen, muutaman viikon pituisen yrittäjyyskoulutuksen tavoitteena on esitellä yrittäjyyttä yhtenä työllistymisen vaihtoehtona.
2. Varsinaisen, yrityksen perustamista suunnitteleville tai sen juuri perustaneille tarjottavan yrittäjäkoulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijoille käytännön valmiuksia yrityksen perustamiseen ja yrittämiseen liittyvissä kysymyksissä. Koulutuksen kesto vaihtelee tilanteen mukaan, yleisimmin 4-6 kuukauteen. Koulutusta voidaan myös jaksottaa siten, että osa siitä järjestetään yritystoiminnan käynnistyttyä.
3. Yrittäjyyteen liittyviä teemoja voidaan sisällyttää ammatilliseen koulutukseen silloin kun se katsotaan tarkoituksenmukaiseksi.

Aloittavalle yrittäjälle rakennetaan usein palvelukokonaisuus, jolla yrittäjäksi ryhtyvää työtöntä voidaan tukea yksilöllisesti. Koulutukseen valittavilta edellytetään konkreettista liikeideaa ja soveltuvuutta yritystoimintaan. Koulutuksen sisältö rakennetaan mahdollisimman käytännönläheiseksi. Viime vuosina perinteisten yritysmuotojen lisäksi koulutuksessa on yhä enemmän käsitelty uusia yritystoiminnan muotoja kuten uusosuuskunta –tyyppistä yrittäjyyttä.

Työvoimakoulutus hankitaan koulusta järjestäviltä oppilaitoksilta tai organisaatiolta. Hankinta kilpailutetaan. Asiakkaan tarpeiden mukaan hankitaan erityyppistä ja kestoista yrittäjyyskoulutusta. Koulutusohjelmat vaihtelevat muutaman päivän tai viikon kestoisesta koulutuksesta usean kuukauden mittaisiin ohjelmiin. Työvoimapolitiittisena koulutuksena voidaan hankkia yrittäjyyskoulutusta myös muille kuin työttömille.

TE-keskusten yritysosastot järjestävät yrityksen perustajille tarkoitettuja Oman yrityksen perustamisen -teemapäiviä, joiden aikana käydään läpi tärkeimmät asiat, jotka aloittavan yrittäjän on hyvä tietää. Tietoja annetaan mm. liikeideasta, yritysmuodoista, yrityksen taloudesta ja rahoituslähteistä, markkinoinnista, toiminnan aloittamiseen liittyvistä velvoitteista sekä erilaisista perustamisessa tarvittavista neuvonta- ja tietolähteistä. Teemapäivät ovat yleensä osanottajille ilmaisia.

Teemapäivän yhteydessä yrittäjäksi aikova voi ilmoittautua myös Yritysidean arviointitilaisuuteen, jossa yleensä ulkopuolinen asiantuntija arvioi liikeidean toteuttamiskelpoisuuden sekä yrittäjän kyvyn toteuttaa kyseinen idea.

Yritysosastot järjestävät myös pitempiketoisia alkavalle yrittäjälle tarkoitettuja koulutustilaisuuksia, nk. Yritystoiminnan peruskursseja. Kurssit käsittävät 2-3 kahden päivän mittaista koulutusjaksoa, joiden tavoitteena on antaa perustiedot yrityksen tärkeimmistä toiminnoista, kuten markkinoinnista, laskentatoimesta ja johtamisesta. Kursseihin voidaan tarvittaessa liittää myös yrityskohtaista konsultointia 1-5 päivää.

Lisäksi järjestetään 1-2 päivän mittaisia kursseja yksittäisistä teemoista, kuten hinnoittelu ja budjetointi, asiakashankinta, mistä rahat yrityksen perustamiseen jne.

TE-keskusten internet-sivuilla löytyy sähköisessä muodossa Yrityksen perustamisopas: Perustettavan yrityksen liiketoimintasuunnitelman laatiminen ja työkirja. Perustamisopas sisältää esimerkkiyrityksille laaditun liiketoimintasuunnitelman sekä työkirjan, johon alka-va yrittäjä voi laatia liiketoimintasuunnitelman omasta yrityksestään.

Opetushallinnossa on viime vuosina tehostettu yrittäjyyteen liittyvää koulutusta. Yrittäjyyden edistäminen sisältyy nykyisin kaikkien koulutusasteiden opetussuunnitelmiin ja joiltain osin myös tutkintovaatimuksiin. Erityisesti ammattikorkeakoulutasolla on aloitettu yrityksen perustamiseen tähtäävä koulutustoiminta. Käyttöön on otettu myös yrittäjien oppisopimuskoulutus sekä yrittäjätutkintoon johtava koulutus.

Kehittämisehdotukset

- *Starttirahan saaminen edellyttää, että hakijalla on yrittäjäkokemusta tai yrittäjätoiminnassa tarvittava koulutus. Koulutus voidaan järjestää myös tuen maksamisen aikana.*
- *Aloittavan yrittäjyyden koulutus organisoidaan eri viranomaisen yhteistyönä nykyisten järjestelmien pohjalta. Myös muussa kuin työhallinnon rahoittamassa koulutuksessa otetaan käyttöön kattava opiskelijapalautejärjestelmä.*
- *Koulutusmalleja kehitetään osana yrittäjyyden ESR –tuotekehityshanketta.*

2.5 Alueellisten ja paikallisten palvelujen organisointi

Nykytila ja kehittämistarpeet

Työryhmä on selvittänyt Suomessa käytössä olevat, aloittavaa yritystoimintaa tukevat julkiset rahoitus- ja neuvontapalvelut. Aloittaville yrityksille suunnatut, yksityisten ja julkisten yrityspalvelujen tarjoamat palvelut ovat sinänsä korkeatasoisia. Ongelmana on ollut se, että palveluja ovat tuottaneet monet organisaatiot toisistaan erillisinä. On tärkeää kehittää koordinoituja yhteispalveluja, joissa asiakkaalle voidaan tarjota eri palvelutuotteita samasta palvelupisteestä.

Hallitusohjelman mukaisesti Suomeen ollaan kaupp- ja teollisuusministeriön koordinoimana perustamassa 50 seudullista yrityspalvelua, jotka ovat valtion, kuntien ja yksityisten palveluorganisaatioiden yhteisiä, erityisesti aloittaville ja mikroyrityksille palveluja tuottavia verkosto-organisaatioita. Yrityspalveluissa asiakas ohjataan hänen tarpeilleen sopivimpaan palveluun. Rahoituspalveluja koskevat hallinnolliset päätökset tehdään asianomaisissa viranomais- ja rahoitusorganisaatioissa. Seudullisten yrityspalvelujen perustehtävät määritellään valtakunnallisesti, mutta yksiköillä on vahva alueellinen palveluprofiili, jossa

huomioidaan alueelliset elinkeinorakenteen ja työmarkkinoiden piirteet. Yhteispalvelut organisoidaan seutukunnallisiksi, ja niiden vetovastuu voi alueiden lähtökohdista riippuen olla TE-keskuksilla, työvoimatoimistoilla, seutukunnallisilla elinkeinoyhtiöillä tai muilla neuvontaorganisaatioilla.

Useilla alueilla Suomessa on TE-keskusten, työvoimatoimistojen ja seudullisten yrityspalvelujen toimesta järjestetty yrittäjäyyskoulutusta kaikille yrittäjiksi aikoville. Koulutusohjelmat ovat olleet viime vuosina erittäin suosittuja ja koulutuspaikat ovat täyttyneet. Koulutusta rahoittaa kansallisista tai rakennerahastovaroista työhallinto, kauppa- ja teollisuusministeriö tai kunnat. Myös oppilaitokset ovat järjestäneet yrittäjäyyskoulutusta.

Koulutuksen lisäksi tarjolla on ollut konsultointitukea yrittäjäksi aikoville. Konsultoinnin ovat organisoineet pääsääntöisesti uusyrityskeskukset. Nämä palvelut ovat yleensä tarjolla kaikille yrittäjäksi aikoville. Työryhmän näkemyksen mukaan tämäntyyppistä toimintaa on jatkettava ja laajennettava systemaattisesti koko maahan. Toiminnan organisoinnista vastaisivat TE-keskukset, työvoimatoimistot ja seudulliset yrityspalvelut. Toteutusmalleissa voi olla vaihtelua.

Aloittavan yrityksen palvelut ovat nykyisin kattavasti saatavissa TE –keskusten yrityspalvelupisteistä. Yrityksen perustamista suunnitteleville, yritystoiminnasta kiinnostuneille tai jo käynnistymisvaiheessa oleville yrityksille tarkoitettujen neuvontapalvelut on koottu yrityspalvelupisteeseen, joka on ensikäden neuvontapiste yritystoimintaa aloittavien tarpeisiin. Yrityspalvelupisteissä toimivat yritysneuvojat auttavat alkavia yrittäjiä mm. yritysideojen jäsentämisessä ja kehittämisessä, eri rahoitusvaihtoehtojen selvittämisessä sekä perustamismuodollisuuksien hoitamisessa. Palvelupisteestä löytyy oppaita ja työkirjoja sekä kaikki perustamisessa tarvittavat lomakkeet. Yrityspalvelupiste tarjoaa myös Patentti- ja rekisterihallituksen perustamiseen liittyvät palvelut sekä keksintöasiamiesten palvelut. Vuodesta 2003 alkaen TE-keskuksista tuli PRH:n ja Verohallinnon yhteisiä yritys- ja yhteisötietojärjestelmään (YTJ) kirjaavia viranomaisia, jotka voivat täten antaa yrityksille myös Y-tunnuksia. Keksintöasiamiehet auttavat ideoiden ja keksintöjen suojaamiseen ja tuotteistamiseen liittyvissä kysymyksissä ja heiltä saa myös tietoa teollisoikeuksista, kuten patenteista, hyödyllisyysmalleista, tavaramerkeistä ja mallioikeuksista.

Kehittämisehdotukset

- ***Palvelujärjestelmän tehostaminen ei edellytä uusia palveluorganisaatioita, vaan nykyisten palvelujen verkostoimista. Palvelut kilpailutetaan TE-keskusten toimesta. TE -keskusten yrityspalvelupisteiden lisäksi perusteilla olevat seudulliset yrityspalvelut toimivat starttiyrittäjyyden palveluverkostona. Mikäli seudullisia yrityspalveluja ei ole, palvelut hankitaan paikallisesti tarkoituksenmukaisimmalla tavalla. Rahoituspäätökset tehdään edelleen asianomaisilla hallinnonaloilla. Verkostopalvelussa taataan tasalaatuiset palvelut palvelun tuottajasta ja organisoijasta riippumatta. Palvelut kanavoitetaan kullekin asiakasryhmälle sopivimman palveluverkon kautta.***
- ***TE-keskusten ja seudullisten yrityspalvelujen tehtävänä on huolehtia siitä, että kaikille yritystoiminnan aloittamisesta kiinnostuneille on tarjolla yrittäjäyyskoulutusta ja asiantuntijapalveluja riippumatta siitä, hakevatko nämä myöhemmin starttirahaa.***

2.6 ESR –tuotekehityshanke

Nykytila ja kehittämistarpeet

Euroopan sosiaalirahaston (ESR) yksi tavoite on yrittäjyyden vahvistaminen. Eri puolilla maata on toteutettu lukuisia yrittäjyyttä edistäviä rakennerahastoprojekteja. Ongelmana tähän asti on ollut hankkeiden liiallinen pirstoutuminen. Lukuisten pienten hankkeiden perusteella ei ole mahdollista tehdä valtakunnallisia ja kansallista politiikkaa edistäviä johtopäätöksiä. Myöskään eri alueiden välinen kokemusten vaihto ei ole toiminut riittävän hyvin. Eri puolilla maata jo käytössä olevat yrittäjyyttä edistävät palvelut ja projektit ovat kuitenkin hyvä perusta koordinoitulle kehittämiselle.

Työhallinto on käynnistänyt ESR-tuotekehityshankkeita, joiden tarkoituksena on ESR - määrärahojen avulla kehittää toimintamalleja, joita voidaan ottaa käyttöön kansallisessa työvoima-, elinkeino- ja koulutuspolitiikassa. Vuoden 2004 aikana käynnistetään uusi tuotekehityshanke, jonka teemana on yrittäjyys.

Yrittäjyyden tuotekehityshankkeessa kokeillaan ja kehitetään koko maassa mm. starttirahajärjestelmää. Tarkoituksena on, että tuotekehityshankkeen projektien puitteissa voidaan osoittaa starttirahaa palkkatyöstä, kotityöstä tai opiskelunsa jälkeen yrittäjiksi ryhtyville. Kokeilun tarkoituksena on selvittää, saadaanko starttirahaa laajentamalla aloittavaa yrittäjyyttä lisääntymään. Lisäksi tuotekehityshankkeessa kehitetään aloittavaa yrittäjyyttä tukevia palvelujärjestelmiä vertailemalla ja arvioimalla eri tahoilla saatuja kokemuksia sekä edistämällä ns. hyvien käytäntöjen leviämistä.

Tuotekehityshankkeen on tarkoitus olla toiminnassa nykyisen rakennerahastokauden loppuun (v. 2006) sekä maksatusten osalta vuoden 2008 puoleenväliin saakka. Tarkoituksena on, että tuotekehityshankkeet kattavat koko Suomen siten, että hanketta toteutetaan 3-ohjelman puitteissa sekä tavoite 1 alueella Pohjois- ja Itä-Suomessa. Lisäksi selvitetään edellytykset tavoite 2-ohjelmien ja EQUAL –yhteisöaloitteen kytkeytymisestä tuotekehityshankkeeseen. Selvitetään myös voidaanko EAKR-projekteilla tukea yrittäjyyden edistämistä nykyistä tehokkaammin. Tuotekehityshankkeelle perustetaan valtakunnalliset ohjaus- ja kehittämisryhmät. Hanketta koordinoivan projektin tehtävänä on mm. hyvien käytäntöjen käyttöönoton edistäminen. Tätä varten palkataan tuotekehityskoordinaattori. Valtakunnallista tuotekehityshanketta koordinoi työministeriö yhteistyössä kauppa- ja teollisuusministeriön ja opetusministeriön kanssa. Hanketta valmistelee eri hallinnonalojen, alueiden ja ohjelmien edustajien suunnitteluryhmä.

Tuotekehityshankkeeseen on tarkoitus käyttää ns. suoritusvarausmäärärahoja, joiden osoittamisesta Suomelle EU päättää maaliskuun loppuun mennessä. Suoritusvarausmäärärahojen käyttöönotto edellyttää vastaavien kansallisten määrärahojen osoittamista. Tästä päätetään keväällä 2004 ensimmäisessä lisätalousarviossa. Hankkeen toteuttaminen edellyttää myös muiden rakennerahastomäärärahojen käyttämistä yrittäjyyttä edistäviin projekteihin. Tuotekehityshankkeiden voidaan käynnistää sen jälkeen, kun niiden käynnistämisestä on päätetty asianomaisissa seurantakomiteoissa kesäkuun alkuviikkoina.

Kehittämisehdotukset

- *Starttirahajärjestelmää kehitetään vuosina 2004 –2006 ESR – tuotekehityshankkeena. Toiminta käynnistetään vuoden 2004 loppu-*

puolella. Projektien maksatus voi jatkua vuoden 2008 puoleenväliin saakka.

- *Hanke on valtakunnallinen ja sitä toteutetaan tavoiteohjelma 3:n, 2:n sekä 1- alueen tavoiteohjelmien projekteina. Hanke rahoitetaan mm. ns. suoritusvarausmäärärahoilla sekä käyttämällä hankkeeseen lisäksi muita rakennerahastotoiminnan määrärahoja.*
- *Yrittäjyyden ESR-tuotekehityshanketta koordinoi työministeriö yhteistyössä kauppaja- ja teollisuusministeriön sekä opetusministeriön kanssa. Hankkeelle asetetaan valtakunnalliset ohjaus- ja kehittämissryhmät. Hankkeen etenemisestä raportoidaan yrittäjyyden ja työllisyyden politiikkaohjelmien yhteydessä.*
- *ESR – tuotekehityshankkeena toteutetaan*
 - *Kokeilu starttirahan laajentamisesta palkansaajien sekä kotitaloudestyöstä ja opiskelunsa päättäneiden yrittäjäksi ryhtyvien osalta (työhallinnon toimenpiteillä)*
 - *Paikallisia ja alueellisia yrittäjyyskoulutus- ja konsultointihankkeita, jotka ovat tarjolla kaikille yrittäjäksi aikoville sekä starttirahoitusta saaneille (kauppaja- ja teollisuusministeriön, opetusministeriön ja työministeriön toimenpiteillä)*
 - *Valtakunnallista hanketta koordinoimaan asetetaan projekti, jonka tehtävänä on mm. hyvien käytäntöjen käyttöönoton edistäminen. Projekti palkkaa tuotekehityskoordinaattorin (työministeriö).*

3. Muut starttirahauudistusta tukevat tahot ja toimenpiteet

Aloittaville yrityksille on suunnattu erikoistuneita palveluja mm. riskirahoitukseen, patentointiin, liikkeenjohdon tai työorganisaation kehittämiseen, suunnitteluun ja kansainvälistymiseen. Palveluja tarjoavat Finnveran ja TE-keskusten lisäksi Tekes, TESI, Sitra, FINPRO, kunnat ja yksityiset palveluyritykset. Myös näitä palveluja voidaan kanavoida seudullisten sekä osaamis- ja teknologiakeskusten palvelupisteiden kautta.

Osaamis- ja teknologiakeskukset sekä yrityshautomot ovat usein luontevia palvelujen tarjoajia erityisesti teknologiayrityksille. Erityisesti teknologiayritysten lisäämistä tavoitellaan Tekesin ja Suomen Teknologiakeskusten Liiton koordinoimalla ”Tutkimuksesta liiketoiminnaksi” (TULI) –ohjelmalla. Ohjelman avulla tähdätään yliopistoissa, korkeakouluissa ja tutkimuslaitoksissa syntyvän liiketoimintapotentiaalın ja sen kaupallistamismahdollisuuksien tunnistamiseen. On tärkeää, että tällaista teknologiayrityksille suunnattua palvelua laajennetaan ja kehitetään osaksi innovatiivisten yritysten palvelu ja rahoitusjärjestelmää.

Maaseutuelinkeinojen rahoituslain mukaan rahoitettavilla maaseudun yrityksillä on oma palveluverkosto osana TE-keskusten palvelukonseptia. Maaseudun yrittäjyyteen erikoistuneita rahoitus- ja neuvontapalveluja ovat esimerkiksi alueellisen maaseutuohjelman (ALMA) sekä tavoite 1- ohjelman kautta kanavoitu käynnistys-, investointi- ja kehittämisavustus. Maaseudun yrityksiä palvelevaa edellä mainittua järjestelmää ei ole laajemmin käsitelty tämän starttirahauudistuksen yhteydessä. Maaseudun yritystoiminnan palveluverkoston kehittämiseksi ja tukitoimenpiteiden yhdenmukaistamiseksi maa- ja metsätalousministeriön toimesta on käynnistetty erillinen kehittämishanke.

Seuraavassa tarkastellaan lähemmin joitakin ajankohtaisia ja keskeisiä tukkeita hallintoyhteistyksen ja yhteistyön kokonaisuuksissa.

3.1 Yrittäjyyden politiikkaohjelma

Starttirahajärjestelmän uudistuksen valmistelua on tehty yhteistyössä hallituksen yrittäjyyden politiikkaohjelman kanssa. Yrittäjyysohjelma koostuu 29 hankkeesta, joista seuraavat liittyvät aloittavan yrittäjyyden edistämiseen.

- Osana yrittäjyyden politiikkaohjelmaa toteutetaan laaja selvitys yrityksille suunnattujen neuvonta- ja rahoituspalvelujen nykytilasta. Starttityöryhmä esittää, että starttiyrittäjien neuvonta organisoidaan verkostopalveluna seudullisiin yrityspalveluihin. Teknologiayritysten peruspalvelut organisoidaan pääsääntöisesti osaamis- ja teknologiakeskuksiin.
- Yrittäjien sosiaaliturvaan liittyvä keskeinen kehittämiskohde on selkeyttää yrittäjien työttömyysturvaan liittyviä asioita. Saadakseen yritystoiminnasta luopumisen jälkeen työttömyysturvaa, on yrittäjän todistustaakka yritystulojen loppumisesta usein kohtuuttoman vaikea. Yrittäjän puolison ammattisuoja sekä palkansaajakassojen toiminta aloittavan yrittäjän ”kassanvaihtotilanteessa” ovat myös selvitettävä kysymyksiä. Asiaa valmistellaan yrittäjyyden politiikkaohjelman hankkeessa ”Yrittäjien sosiaaliturvaan liittyvien hankkeiden selvittäminen”.
- Yrittäjyyden politiikkaohjelman säädöstyöryhmän tavoitteena on selventää ennakkoperintälain 13 §:n sisältöä, johon on liittynyt tulkintaongelmia. Kyseinen pykälä määrittelee palkansaajan ja yrittäjän välisen rajan verotuksessa. Verkottuneen yritystoiminnan negatiivisena ilmiönä on yleistynyt niin sanottu pakkoyrittäjyys, jossa päähankkija muuttaa normaalia palkkatyötä yritysmuotoiseksi. Eräissä tapauksissa palkansaajalta on työsuhteen jatkamiseksi, vastoin palkansaajan tahtoa, edellytetty yrittäjäksi ryhtymistä. On huolehdittava siitä, ettei julkisella tuella edistetä pakkoyrittäjyyttä.
- Myös yrittäjyyden politiikkaohjelman hankkeet ”Yksityisten palveluyritysten rooli julkisten palvelujen tuottamisessa” ja ”Hyvien työmarkkinasuhteiden edistäminen pk-yrityksissä” liittyvät aloittavan yrittäjyyden vahvistamiseen.

3.2. Finnveran pienlaina ja naisyrittäjälaina

Pienlaina ja naisyrittäjälaina ovat sopivia rahoitustuotteita enintään viisi henkilöä työllistäville yrityksille. Ne soveltuvat myös yhden hengen yrityksille ja täydentävät tai korvaavat tarvittaessa pankin myöntämää rahoitusta. Noin 70 % kyseisten lainojen asiakkaista on ollut yrittäjän itsensä työllistämiä yhden hengen yrityksiä. Naisyrittäjälainat on suunnattu enintään viisi henkilöä työllistäville pienyrityksille, jonka nainen ja/tai naiset omistavat ja jota nainen johtaa.

Yrityksen rahoitustarve ratkaistaan aina yrityksen kehitysvaiheeseen, rahoituksen käyttökohteeseen ja yrityksen kokoon parhaiten soveltuvilla rahoitusinstrumentilla. Finnveran rahoitustuotteita ovat lainat, takaukset ja takuut. Maatilataloutta ja perustajaurakointia lukuun ottamatta niitä voivat hakea kaikkien toimialojen yritykset.

Sekä pienlainan että naisyrittäjälainan enimmäismäärä yritystä kohden on 35 000 euroa. Yritys voi saada sen yhdessä tai useamassa erässä. Tällä hetkellä viitekorkona on kuuden kuukauden Euribor -korko. Luoton marginaali on pienlainoissa 1,5 % ja naisyrittäjälainoissa 1 %. Lisäksi lainasta peritään 1,5 %:n toimitusmaksu, kuitenkin vähintään 92 euroa. Ennen rahoituspäätöstä Finnveran rahoitusasiantuntija arvioi yrityksen edellytykset kannattavaan liiketoimintaan.

Rahoitukseen liittyvät neuvontapalvelut

Finnveran 16 aluekonttoria toimivat yhteistyössä neuvontaa ja konsultointia tarjoavien organisaatioiden kanssa. Liiketoimintasuunnitelman laatimiseen ja liikeidean toteuttamiskelpoisuuden arviointiin yritys voi saada apua uusyrityskeskuksista, seudullisista yrityspalveluista tai TE-keskuksista. Uusyrityskeskusverkosto tarjoaa yrittäjäksi aikoville maksutonta neuvontaa, joka tukeutuu yli 1000 elinkeinoelämän asiantuntijan osaamiseen. Toimintaansa aloittavat yritykset saavat Uusyrityskeskuksista neuvontaa ja apua myös rahoitushakemuksen valmisteluun.

Starttirahan ja pien- tai naisyrittäjälainan hakemuslomakkeiden yhdistäminen

Starttirahan ja pienlainan sekä naisyrittäjälainan hakemusten yhdistämisellä voidaan helpottaa ja nopeuttaa hakemusten käsittelyä sekä selkeyttää hakemismenettelyä. Pienlaina ja naisyrittäjälaina voivat täydentää työministeriön starttirahaa. Finnveran rahoitusta haettaessa Finnveran asiantuntija varmistaa, onko starttirahaa haettu. Nykyisin pienlaina- ja naisyrittäjälaina-asiakkaista n. 40 % on saanut myös starttirahaa. Pienlainojen ja naisyrittäjälainojen lisäksi ja/tai jälkeen yritystä voidaan rahoittaa myös Finnveran muilla tuotteilla.

Finnveran erityislainakiintiön riittävyyden turvaaminen ja riskinoton edellyttämät toimenpiteet

Finnveran ulkoisessa arvioinnissa (Finnvera Plc: An International Evaluation. Ministry of Trade and Industry. Publications 1/2004) aloittava ja hyvin pieni yritystoiminta on todettu ns. markkinapuutealueeksi, johon pankit eivät Suomessa ole halukkaita suuntaamaan rahoitusta. Tästä syystä niiden pitäisi olla julkisessa rahoituksessa erityinen painopistealue. Arvioinnissa todetaan, että pienten yritysten suuri määrä on jossain määrin ongelma Finnveran asiakaspalvelun mitoittamisessa ja toiminnan suuntaamisessa. Kun myös Finnveran asiakasmäärän ennakoitaan tulevaisuudessa kasvavan, on starttityöryhmä erityisesti paneutunut seudullisten yrityspalvelujen, työhallinnon ja Finnveran yhteistyön kehittämiseen asiakaspalvelutoiminnan tehostamiseksi. Lopulliset rahoituspäätökset tehtäisiin edelleen Finnveran organisaatiossa.

Pienlainat ja naisyrittäjälainat myönnetään erityislainakiintiöstä, joka vuodelle 2004 on 112,9 miljoonaa euroa. Finnvera on myöntänyt vuosittain yhteensä n. 2 700 – 3 000 pien- ja naisyrittäjälainaa, yhteensä n. 45-50 miljoonaa euroa. Kysyntä ja myöntämishuippu oli vuonna 1997, jolloin lainoja myönnettiin yhteensä 71,9 miljoonaa euroa. Erityislainojen kiintiöstä myönnetään myös yrittäjälainat, ympäristölainat ja kehittämislainat. Valtion luottotappiokorvaus on 55 % koko maassa. Tämän lisäksi valtio maksaa Finnveralle vuosittain 31.12. lainasaldojen perustella 3 % korkotukea. Sen ansiosta korkomarginaali asiakkaalle on ollut vain 1 % (Naisyrittäjälainat) tai 1,5 % (Pienlainat). Vuoden 2001 huhtikuusta on pystytty hyödyntämään myös rakennerahaston tukea tavoitealueille 1 ja 2. Erityislainakiintiön riittävyyden turvaaminen on välttämätöntä, jotta valtuus riittää kysynnän kasvaessa.

Pienlainojen ja naisyrittäjälainojen luottotappioista valtiolle vuosien 1999-2003 aikana aiheutuneet kustannukset ovat olleet alle 14 miljoonaa euroa ja vuosittaiset kustannukset

ovat olleet 2 miljoonasta eurosta 3,5 miljoonaan euroon. Finnveran riskinottoa voitaisiin lisätä nostamalla alkavien yritysten luotto- ja takaustappiokorvaus 80 %:iin.

Kehittämisehdotukset

Työryhmä pitää tärkeänä, että Finnvera ja KTM valmistelevat esityksen Finnveran erityislainakiintiön korottamiseksi, jotta pien- ja naisyrityslainoja voidaan myöntää yritystoiminnan aloittamisen lisääntyessä tavoitteiden mukaisesti. Finnveran arvio erityislainakiintiön korottamiseen on n. 30 – 35 miljoonaa euroa. Aloittavien yritysten osalta valtion luotto- ja takaustappiokorvaus tulisi nostaa nykyisestä 40 – 65¹ % : sta 80 %:iin.

3.3 TE-keskusten muut toimenpiteet aloittavan yritystoiminnan edistämiseksi

Rahoituspalvelut yritystoiminnan aloittamisvaiheessa

Yritysosastot voivat yritystoiminnan aloittamisvaiheessa myöntää muun muassa kehittämis-, investointi- ja käynnistystukea pienille yrityksille pois lukien maatalous ja kalatalous. Tuet ovat harkinnanvaraisia avustuksia ja perustuvat TE-keskusten tekemään yritystutkimukseen ja hankeselvitykseen. Tukia on haettava ennen hankkeen aloittamista. Tukien myöntäminen edellyttää hakijalta toteuttamiskelpoisen hankesuunnitelman sekä rahoitus suunnitelman esittämistä. Tukien myöntäminen ei saa vaarantaa olemassa olevien kilpailukykyisten yritysten toimintaedellytyksiä. Tukien myöntäminen edellyttää myös, että hakijalla voidaan katsoa olevan edellytykset jatkuvaan kannattavaan toimintaan.

TE-keskukset myönsivät rahoitusta yhteensä 107 milj. euroa 2 400 investointi-, kehittämis- ja toimintaympäristöhankkeeseen vuonna 2003. Myönnetyn rahoituksen arvioidaan myötävaikuttavan lähes 8 000 uuden työpaikan syntymiseen. Aloittavien yritysten hankkeita oli rahoituksen piirissä 644 kpl. Investointituen osuus oli 66 milj. euroa (1 363 kpl), johon sisältyvän käynnistystuen osuus oli 2,4 milj. euroa (197 kpl). Kehittämistuen osuus oli 27 milj. euroa (911 kpl) ja toimintaympäristötuen osuus 12 milj. euroa (98 kpl). Lisäksi maataloustuotteiden jalostukseen ja markkinointiin myönnettiin tukea 2 milj. euroa (38 kpl).

Pk-yritysten kehittämistuki

TE-keskus voi myöntää kehittämistukea pienten ja keskisuurten yritysten kehittämis- tai kansainvälistymishankkeisiin, jotka parantavat yritysten tuotteiden tai tuotantomenetelmien tasoa, liikkeenjohto- tai markkinointitaitoa, kansainvälistymistä, tai perustamis- tai toimintaedellytyksiä.

Kehittämistuen piirissä voi kehittämishankkeen tyypin mukaan olla seuraavista toimenpiteistä ja hankinnoista aiheutuvia kustannuksia:

1. Tuotteiden tai tuotantomenetelmien kehittämishankkeet: ulkopuolisten palvelujen ja asiantuntijoiden käyttökone- ja laitehankinnat tai niiden vuokraus hankkeeseen kohdistuvilta osin, raaka-aine- ja puolivalmistehankinnat sekä palkka- ja matkakustannukset
2. Liikkeenjohto- tai markkinointitaitojen kehittämishankkeet: ulkopuolisten palvelujen ja asiantuntijoiden käyttö, yritykseen palkattavan uuden avainhenkilön palkka- ja matkakustannukset

¹ Erityislainojen kiintiöstä myönnettävien Pienlainojen ja naisyrityslainojen luottotappiokorvaus on 55 %. Muissa laina- ja takaustuotteissa koskien kotimaista riskinottoa luotto- ja takaustappiokorvaus vaihtelee 40 % - 65 % :iin rahoitetun yrityksen sijainnin mukaan. Tappiokorvauksen porrastuksella edistetään valtion aluepoliittisia tavoitteita.

3. Kansainvälistymisen kehittämishankkeet: ulkopuolisten palvelujen ja asiantuntijoiden käyttöpalkka- ja matkakustannukset (pääsääntöisesti voidaan hyväksyä ainoastaan yritykseen palkattavan uuden avainhenkilön palkkakustannukset), osallistuminen ulkomailla pidettävään näyttelyyn tai seminaariin, yrityksen myyntiorganisaation perustaminen ETA-alueen ulkopuolelle

4. Yrityksen perustamis- tai toimintaedellytysten selvittäminen: ulkopuolisten palvelujen ja asiantuntijoiden käyttö, yritykseen palkattavan uuden avainhenkilön palkka- ja matkakustannukset

Toimintaympäristötuki

Yritysten toimintaympäristön parantamiseen tähtäävän tuen tarkoituksena on kehittää yritysten tarvitsemia palveluja ja yritysten toimintaympäristöä. TE-keskus voi myöntää tukea yritysten toimintaympäristön parantamiseen lähinnä julkisille tai yksityisille yhteisöille, säätiöille sekä julkisomisteisille yrityksille. Julkisilla yhteisöillä tarkoitetaan esimerkiksi oppilaitosta, tutkimuslaitosta tai kuntaa.

Toimintaympäristötukea voidaan myöntää hankkeisiin, joilla luodaan tai kehitetään pysyväisluonteisia palveluja pk-yrityksille. Toimintaympäristöhankkeet voivat koskea mm. yritysten tarvitsemien tuotekehitys-, suunnittelu-, testauspalvelujen sekä hautomopalvelujen ja seudullisten yrityspalvelujen kehittämiseen liittyviä hankkeita. Tukea voidaan myöntää hankkeen toteuttamisen kannalta keskeisiin investointi- ja kehittämiskustannuksiin. Tukea voidaan myöntää esim. palkattavan uuden henkilön palkkakustannuksiin.

Investointi- ja käynnistystuki

TE-keskus voi myöntää investointitukea käyttöomaisuuden hankkimiseen kuten koneisiin ja laitteisiin, rakennuksiin sekä niihin liittyviin maa-alueisiin. Aloittamisvaiheessa olevalle pienelle yritykselle voidaan myöntää myös käynnistystukea yritykseen palkattavien työntekijöiden palkkakustannusten perusteella. Käynnistystuen myöntämisperusteena on yritykselle aiheutuva merkittävä henkilöstön perehdyttämistarve. Erityistä huomiota tulee kiinnittää tuen vaikutukseen yritysten väliseen kilpailutilanteeseen. Tuki myönnetään perehdyttämiseen tarvittavalta ajalta, joten se myönnetään yleensä vain 12 kuukaudelta.

Työryhmä katsoo, että TE-keskusten tulisi suunnata yritystukia aloittamisvaiheessa olevien pk-yritysten kilpailukyvyn parantamiseen. Käynnistystuen myöntäminen aloittamisvaiheessa pienille yrityksille olisi yrityksen toiminnan käynnistymisen turvaamisen kannalta perusteltua silloin, kun yritys palkkaa työntekijöitä, joiden osalta yritykselle aiheutuu erityistä perehdyttämistarvetta. Vastaavasti kehittämistuen myöntäminen yritystoiminnan aloittamisvaiheessa palkkakustannusten osalta on perusteltua, mikäli yrityksen kehittämishankkeen toteutukseen liittyy yrityksen kehittämisen kannalta keskeisen uuden ns. avainhenkilön palkkaaminen. Myös toimintaympäristötuen suuntaaminen yritystoiminnan aloittamisvaiheeseen tarkoitettujen palvelujen kehittämiseen liittyviin hankkeisiin on tärkeää.

Kehittämisehdotus

TE-keskukset aktivoivat kehittämis-, toimintaympäristö-, investointi- ja käynnistystuen käyttöä yritystoiminnan aloittamisvaiheessa nykyisten säännösten asettamissa rajoissa. Tukien myöntämistä varten varataan riittävästi myöntämisvaltuutta.

Kauppa- ja teollisuusministeriön tuotteistetut asiantuntijapalvelut

Tuotteistetut asiantuntijapalvelut ovat pk-yrityksen elinkaaren eri vaiheisiin kehitettyjä asiantuntijapalveluita. Palvelujen kehittämisen lähtökohtana on ollut ajatus yrityksen ohjauksesta ja tukemisesta sen toiminnan kaikissa vaiheissa - aina yritysideoarvioinnista yksittäisten osatoimintojen kehittämisen kautta kokonaisvaltaisten kehittämisohjelmien laadintaan.

Yhteistä tuotteistetuille asiantuntijapalveluille on, että ne ovat valtakunnallisia merkkituotteita, joiden laatu on pyritty varmistamaan etukäteen valitsemalla ohjelmiin koulutettavat asiantuntijat huolellisesti sekä antamalla heille ohjelmien toteutukseen tarpeellinen koulutus.

Tuotteistetuista asiantuntijapalveluista yritystoiminnan alkuvaiheeseen suunniteltuja tuotteita ovat ProStart- ja PostStart-tuotteet. Asiakkaan tarpeesta riippuen yritystoiminnan alkuvaiheeseen sopivat hyvin myös Taitava - käsityöyrityksen kehittämisohjelma, Myyntiteho - myynnin ja markkinoinnin asiantuntijaohjelma sekä TuoteStart - tuote- ja palveluideoiden kehittämisohjelma.

Tuotteistetut asiantuntijapalvelut ovat tarpeen silloin, kun yrittäjä on käynnistämässä tai kehittämässä yrityksen liiketoimintaa. Palvelut ovat maksullisia asiakkaalle, mutta kauppa- ja teollisuusministeriö maksaa subventiona suurimman osan kustannuksista. Kunkin palvelun hinta on todettu seuraavassa samoin kuin keskimääräinen vuosittainen asiakasmäärä:

ProStart - yritysideoarviointi- ja kehittämisohjelma

ProStart -ohjelmassa ulkopuolinen asiantuntija selvittää yhdessä yrityksen perustamista suunnittelevan kanssa yritysideoarvioinnin toteuttamiskelpoisuuden ja henkilön mahdollisuudet ryhtyä yrittäjäksi. Ohjelma muodostuu kahdesta tapaamisesta yrityksen perustajan kanssa. Tapaamisten aikana käydään läpi yrityshanke, jonka tiedot on kiteytetty myös ProStart -työkirjaan. Asiantuntija laatii raportin yritysideoarvioinnin toteuttamiskelpoisuudesta. Hän voi myös ehdottaa jatkoselvityksiä ja -toimenpiteitä. Jos yritysideoarvioinnista ei kehittämälläkään saa toteuttamiskelpoista, suositellaan hankkeesta luopumista. ProStart -ohjelman hinta yrittäjälle on 80 € ProStart -ohjelmia on toteutettu keskimäärin 811 kpl/vuosi.

PostStart - nuoren yrityksen analysointi- ja kehittämisohjelma

PostStart -ohjelma on tarkoitettu ProStartiin osallistuneille tai muille toimintansa alkuvaiheessa oleville yrityksille tai yrittäjille. Tavoitteena on varmistaa yrityksen onnistunut käyntiinlähtö. Ohjelma sisältää viisi tapaamista yrittäjän ja asiantuntijan kesken. Tapaamisten aikana käydään läpi yrityksen senhetkinen tila, kartoitetaan kehittämiskohteet ja suunnitellaan tarvittavat jatkotoimenpiteet. Tarvittaessa ohjelmaa voidaan jatkaa kolme kertaa puolen päivän mittaisella, yrityksen tarpeisiin räätälöidyillä jatko-osilla. Ohjelman lopputuloksena yritys saa määrämuotoisen kirjallisen raportin, joka toimii jatkossa yritysjohton käytännön työvälineenä yritystä kehitettäessä. PostStart -ohjelman vakio-osa maksaa yrittäjälle 260 € Erikseen sovittavien jatko-osien hinta on 165 €/pv. PostStart -ohjelmia on toteutettu keskimäärin 57 kpl/vuosi.

DesignStart – kehittämisohjelma

DesignStart –ohjelman tavoitteena on selvittää yrityksen tuotteiden tai yrityskuvan muotoilu-/ kehittämisstarpeet sekä laatia yritykselle kirjallinen ja kuvallinen ehdotus tuotteen ulko- näöstä ja rakenteesta tai graafisen yrityskuvan elementeistä (liike-/tuotemerkki, pakkaukset, esitteet jne.) ja niiden toteuttamisvaihtoehdoista. Ohjelma soveltuu tuotanto- ja palveluyrityksille sekä yritystoiminnan alkuvaiheessa oleville yrityksille. Alkaville yrityksille DesignStart -ohjelma maksaa 420 € DesignStart –ohjelmia on toteutettu keskimäärin 62 kpl/vuosi.

Taitava - käsityöyrityksen kehittämisohjelma

Taitava-ohjelma on tarkoitettu päätoimiselle piensarjaa tai uniikkituotetta valmistavalle käsityöyrittäjälle tai -yritykselle. Ohjelman tavoitteena on parantaa käsityöyrityksen kannattavuutta ja kilpailukykyä. Taitava-ohjelman aikana asiantuntija ja yrittäjä selvittävät yrityksen nykytilan, määrittävät keskeiset kehittämisstarpeet sekä laativat yritykselle sen resurssit ja liiketoimintamahdollisuudet huomioonottavan kehittämisohjelman toimenpidesuosituksineen.

Taitava-ohjelma soveltuu myös alkaville yrittäjille. Tällöin ohjelman sisällössä keskitytään alkavan yrittäjän näkökulmasta keskeisiin osa-alueisiin. (Liikeidean kuvaus, tuotteet ja palvelut, kilpailutilanne, kannattavan toiminnan edellytykset jne.). Taitava –ohjelma maksaa yrittäjälle 80 € Taitava –ohjelmia on toteutettu keskimäärin 69 kpl/ vuosi.

TuoteStart - tuote- ja palveluideoiden kehittämisohjelma

TuoteStart -ohjelma sopii eri kehitysvaiheissa oleville ja eri toimialoilla toimiville pk-yrityksille, joiden tavoitteena on tuote- ja palveluideoiden kaupallistaminen. Palvelu sopii myös yksityisille henkilöille, jotka aikovat käynnistää keksintöönsä perustuvan yritystoiminnan, etsivät yhteistyökumppania tai haluavat myydä kehittämänsä tuote- tai palveluidean.

TuoteStart -ohjelmassa asiakas saa ideastaan alkuarvioinnin TE-keskuksen tuotekehitysryhmältä. Arviointityötä jatketaan tarvittaessa asiantuntijan selvityksellä, jonka jälkeen asiakas saa kirjallisen raportin idean toteuttamiskelpoisuudesta sekä suunnitelman jatko-toimenpiteiden toteuttamiseksi. TuoteStart –ohjelman esiselvitys maksaa alkavalle yritykselle tai yksityiselle henkilölle 80 € TuoteStart -ohjelman jatkoselvitys (1 – 3 pv) maksaa alkavalle yritykselle tai yksityiselle henkilölle 100 – 300 €riippuen jatkoselvityksen laajuudesta. TuoteStart –ohjelman esiselvityksiä on toteutettu tuotteen lanseerausvuonna 2003 60 kpl ja jatkoselvityksiä 51 kpl.

Myyntiteho - myynnin ja markkinoinnin asiantuntijaohjelma

Myyntiteho-ohjelma on tarkoitettu pk-yrityksille, jotka haluavat tehostaa myyntityötään ja markkinointiaan. Myyntiteho-ohjelman tavoitteena on yrityksen markkinoiden nykytilan arvioinnin ja lähiajan kehityksen ennakoinnin pohjalta suunnitella yrityksen myynnin ja markkinoinnin strategiat sekä laatia toimenpideohjelma, jonka avulla yritys voi suunnata markkinointi- ja myyntiponnistelunsa entistä osuvamman ja tehokkaammin. Ohjelma soveltuu hyvin myös alkavien yritysten myynti- ja markkinointitoimenpiteiden suunnitteluun ja kehittämiseen. Myyntiteho –ohjelma maksaa alkavalle yrittäjälle 350 € Myyntiteho –ohjelmia on toteutettu keskimäärin 33 kpl/vuosi.

ViestinVaihto – Hallittuun sukupolvenvaihdokseen valmentava kehittämisohjelma

ViestinVaihto –ohjelma on tarkoitettu pk-yrityksille, joissa sukupolvenvaihdos on edessä ja omistaja-yrittäjä haluaa ulkopuolisen asiantuntijan näkemyksen sukupolvenvaihdoksen toteutusvaihtoehdoista. Ohjelman tavoitteena on auttaa sukupolvenvaihdostilanteessa olevia pk-yrityksiä valmistautumaan sukupolven- ja/tai omistajanvaihdosprosessiin sekä tekemään vaihdokseen liittyvät valinnat ja ratkaisut hallitusti. Ohjelman sopii parhaiten yli viiden työntekijän yrityksille ja se soveltuu kaikille toimialoille. ViestinVaihto -ohjelma maksaa yritykselle 840 € ViestinVaihto -ohjelmia on toteutettu keskimäärin 134 kpl/vuosi.

Kaikkiin edellä mainittuihin ohjelmiin voidaan tarvittaessa liittää 1-5 lisäkonsultointipäivää, joiden avulla voidaan mm. toteuttaa kehittämisohjelmiin kirjattuja toimenpiteitä. Lisäpäivät maksavat yritystoiminnan alkuvaiheessa oleville yrityksille 165 €/pv. ViestinVaihto -asiantuntijapalvelussa lisäpäivät maksavat 300 €/pv.

Kehittämis ehdotukset

TE-keskusten yritysosat suuntaavat tuotteistettuja asiantuntijapalveluja erityisesti yritystoiminnan aloittamisvaiheessa oleville yrittäjille. Tuotteistettuja palveluja kehitetään siten, että ne soveltuvat nykyistä paremmin aloittavan pienen yrityksen tarpeisiin. Työryhmä pitää myös tärkeänä, että aloittamisvaiheen neuvontaan, koulutustoimintaan ja konsultointiin varataan riittävästi resursseja.

4. Rahoituskehikko

Nykyinen järjestelmä

Hallinnollisesti starttiraha on osa työhallinnon työllistämistukijärjestelmää. Nykyjärjestelmässä on rahoituksen pituuksissa ja tasossa alueellisia eroja.

Viime vuosina starttirahaa on budjetoitu työhallinnossa n. 15 milj. euroa. Starttilausuntoihin on budjetoitu n. 800 000 euroa.

Kehittämis ehdotukset

- *Starttirahaa koskeva ohjeistus ja määrärahan käyttöä koskevat päätökset laaditaan siten, että rahoituksen taso ja kesto ovat koko maassa samanlaiset.*
- *Työttömien ja työttömyysuhan alaisten starttiraha maksetaan TM:n kansallisesta rahasta.*
- *Uuden starttijärjestelmän leviämistä mm. palkkatyöstä yrittäjäksi siirtyvien osalta tuetaan ESR-tuotekehityshankkeeseen sisältyvällä valtakunnallisella projektilla.*

Alustava rahoituslaskelma

Laskelmat ovat nykytilanteen pohjalta sekä starttirahoituksen kysynnän kehitysoletuksista johdettuja mitoituservioita. Starttiraha on harkinnanvarainen toimenpide, jonka mitoituksista ja käytön laajuudesta voidaan vuosittain päättää saatujen kokemusten perusteella sekä ottamalla huomioon käytettävissä olevan rahoituskehys. Rakennerahastorahoituksella (etenkin ESR:lla) on hyvät mahdollisuudet rahoittaa starttirahajärjestelmän kehittämistä. Rahoituksen riittävyys on kuitenkin paljolti kiinni starttirahan kysynnästä ja ohjelmien muusta sisällöstä ja sen edellyttämästä rahoituksesta.

Starttiraha

1. jakson starttiraha yrittäjälle on 650 €/kk. Arviolta n. 80 % starttiyrittäjistä jatkaa 2. jaksolle, jolloin starttiraha on 500 €/kk. Seuraavassa arvio starttirahan lisätarpeesta laajennuksen jälkeisen ensimmäisen kolmen vuoden ajalta.

2005

1. vuosi -> 6 000 aloittajaa:

$$650\text{€} \times 6\text{kk} \times 6000 + 500\text{€} \times 6\text{kk} \times 6000 \times 80\% = \underline{37\,800\,000\text{€}}$$

2006

2. vuosi -> 8 000 aloittajaa:

$$650\text{€} \times 6\text{kk} \times 8000 + 500\text{€} \times 6\text{kk} \times 8000 \times 80\% = \underline{50\,400\,000\text{€}}$$

2007

3. vuosi -> 10 000 aloittajaa:

$$650\text{€} \times 6\text{kk} \times 10\,000 + 500\text{€} \times 6\text{kk} \times 10\,000 \times 80\% = \underline{63\,000\,000\text{€}}$$

Rahoituksesta kohdistuu n. 40 % työttömille ja työttömyysuhan alaisille (työhallinnon kansallinen rahoitus), 60 % muille asiakasryhmille (ESR-rahoitus, mm. suoritusvarauksesta).

Asiakaspalvelut ja konsultatiivinen tuki

Suomen Jobs and Societyn arvioiden perusteella 3. vuoden 10 000 starttiyrittäjän asiantuntijapalvelujen ja konsultatiivisen tuen kustannusvaikutukset ovat yhteensä n. 16 milj. €. Kustannusarvio perustuu uusyrityskeskusten arvioihin nykyisistä asiakaskäyntimääristä ja tavoitetason (10 000 starttia) saavuttamisen edellyttämästä käyntimäärien kasvusta. Perustamisneuvonnan kustannukset yhteensä ovat n. 10 miljoonaa euroa, jatkoneuvonnan osuudeksi arvioitiin n. 6 milj. euroa.

Asiakaspalvelun ja konsultatiivisen tuen rahoitukseen ovat osallistuneet uusyrityskeskustoiminnan kautta valtio, kunnat sekä kunkin alueen yksityiset yritykset. Tavoitteena on, että toiminnan laajentuessa kaikki rahoitusosapuolet lisäävät rahoituspanostaan. Tältä osin ratkaisut tehdään kuitenkin paikkakunnittain eikä rahoitusosuuksien kehityksestä ole näin ollen tehtävissä johtopäätöksiä tässä vaiheessa.

Valtiontalouden rahoituskehys

Lähtökohtana on, että starttirahajärjestelmän laajentaminen toteutetaan hallituksen asettamien budjettikehysten puitteissa. Rahoitukseen käytetään kansallisia sekä EU –rakennerahasto-ohjelmien resursseja.

Uudistus rahoitetaan työttömien ja työttömyysuhan alaisten starttirahan osalta työministeriön momentilta 34.06.29. Tältä momentilta rahoitetaan myös osa yrittäjyyskoulutuksesta sekä konsultatiivisen tuen ostamisesta. Tämän momentin määrärahoja lisättiin hallituskauden alkuvuosille, mutta sen jälkeen rahoituskehys on laskeva. Yrityskoulutusta, neuvontaa ja konsultatiivista tukea rahoitetaan nykykäytännön mukaisesti osittain myös KTM:n ja OPM:n kansallisilta momenteilta.

Palkkatyöstä, kotitaloustyöstä ja opiskelusta yrittäjäksi ryhtyvien osalta starttijärjestelmän rahoitus on osa valtakunnallista ESR-tuotekehityshanketta. Tuotekehityshanketta toteutetaan eri ohjelmien ja eri hallinnonalojen yhteisellä rahoituksella. Hallinnonaloista yrittäjyyden tuotekehityshankkeen rahoitukseen osallistuvat työministeriön, kauppa- ja teollisuusministeriön sekä opetusministeriön hallinnonalat. Rakennerahasto-ohjelmista Yrittäjyyden ESR –tuotekehityshankkeeseen kytkeytyvät tavoiteohjelma 3 sekä alueelliset ohjelmat 1 ja 2 sekä yhteisöaloiteohjelma EQUAL. Tavoite 3-ohjelmassa tuotekehityshanke sisältyy lähinnä toimenpidekokonaisuuteen 4.1. *Yrittäjyyden lisääminen ja kehittäminen* sekä toimenpidekokonaisuuteen 1.1. *Työttömien työllistäminen avoimille työmarkkinoille ja yritysten työvoiman saannin turvaamiseksi*. Muissa ohjelmissa on määritelty vastaavasti useita yrittäjyyden edistämiseen tähtäviä toimenpidekokonaisuuksia.

Yrittäjyyden ESR-tuotekehityshankkeen toteuttaminen edellyttää nykyisen ohjelmakauden rakennerahastomäärärahojen käyttämistä yrittäjyyttä edistäviin projekteihin. Osa tuotekehityshankkeen rahoituksesta on tarkoitus kattaa käyttämällä tähän ns. suoritusvarausmäärärahoja. Niiden osoittamisesta Suomelle EU päättää maaliskuun loppuun mennessä. Suoritusvarausmäärärahojen käyttöönotto edellyttää vastaavien kansallisten määrärahojen osoittamista. Tästä päätettäneen kevään 2004 ensimmäisessä lisätalousarviossa. Tuotekehitysprojektit voidaan käynnistää sen jälkeen, kun niiden käynnistämisestä on päätetty asianomaisissa seurantakomiteoissa kesäkuun alkuviikkoina.

Ennen nykyisen ohjelmakauden päättymistä vuonna 2006 tullaan tekemään kaikkien rakennerahastomäärärahojen tosiasiallisen käyttöasteen tarkastelu. Kokemukset edellisen rakennerahastokauden sulkemisvaiheesta osoittavat, että projektit eivät välttämättä toteudu suunnitellussa laajuudessa, vaan määrärahoja voidaan joutua uudelleen kohdentamaan. Tällöin on hallinnollisesti tarkoituksenmukaista, että määrärahoja voidaan osoittaa ”suuriin ja valmiina oleviin projekteihin”. Yrittäjyyden ESR -tuotekehityshanke voisi olla juuri tällainen hanke, jota kattaisi kaikki eri ohjelmat ja koko maan. Starttirahajärjestelmän kannalta ajoitus olisi sopiva, sillä työryhmän ennakoitien mukaan starttiraha laajenisi tavoiteltuun laajuuteen asteittain vuoteen 2006 mennessä. Rahoituksen uudelleen kohdentamista helpottaa se, että Suomen nykyisissä tavoiteohjelmissa toimenpidekokonaisuudet on määritelty väljästi ja yrittäjyyden edistäminen sisältyy useisiin toimenpidekokonaisuuksiin. Toimintalinjojen sisällä kohdentamisesta toimenpidekokonaisuuksittain voidaan päättää kansallisesti.

Tuotekehityshankkeeseen kytkeytyvät alueelliset projektit rahoitetaan TE –keskuksille osoitetun rahoituskehysten puitteissa tavoite 3 –ohjelman osalta sekä tavoite 1 –ja 2 –ohjelmissa vuosittaisen maakunnan yhteistyöasiakirjan määrittelemän rahoituskehysten puitteissa. Alueellisissa ohjelmissa rahoituksen lisäkohdentaminen yrittäjyyden tuotekehityshankkeen tarkoitamiin projekteihin edellyttää asianomaisten maakunnan liittojen ja TE -keskusten saumatonta yhteistyötä sekä maakunnan yhteistyöryhmien päätöksiä.

Starttirahajärjestelmän rahoituksen organisointi osittain kansallisella ja osittain useiden ohjelmien yhteisen ESR-tuotekehityshankkeen puitteissa on Suomen hallintojärjestelmässä vaativa koordinoititehtävä, jonka tyyppistä ei ole aikaisemmin viety läpi. Tämä edellyttää, että jkeskushallinnossa on toteuttamista koordinoimassa vahva ja osaava johtoryhmä. Käy-

tännön projektien organisoinnista vastaavat TE -keskukset, työvoimatoimistot ja seudulliset yrityspalvelut.

Toiminnan mitoittamisesta ja suuntaamisesta päätetään vuosittain.

5. Työllisyysvaikutukset

Starttirahan työllisyysvaikutukset Suomen Jobs and Societyn arvion mukaan ovat yritysten 1. toimintavuoden aikana noin 1,2 työpaikkaa. Pitkän aikavälin työllistävyys on keskimäärin noin 2 työpaikkaa/yritys. Arvio perustuu viimeisimpään alueelliseen seurantatutkimukseen, jossa on seurattu starttiyritysten synnyttämiä työpaikkoja viimeisten 10 vuoden aikana.

Starttirahajärjestelmän uudistuksen keskeisenä haasteena on starttiyritysten työllisyysvaikutusten kasvu. Työryhmä asettaa tavoitteeksi, että uudistuksen jälkeen perustetut starttiyritykset työllistävät viiden vuoden kuluttua toimintansa käynnistämisestä keskimäärin 2,5 henkeä. Tavoitetta perustellaan seuraavasti:

- Lähtökohtaisesti useimpien työttömien perustamien starttiyritysten tavoitteena on ollut se, että yrittäjä työllistää itsensä. Työryhmä uskoo, että palkkatyöstä ja opiskelun jälkeen yrittäjiksi siirtyvissä on työttömiä enemmän kasvuhakuisia yrittäjiä.
- Starttijärjestelmäuudistukseen liittyvän konsultatiivisen tuen tehostamisella ja laajentamisella yrityksen perustamisen jälkeiselle starttirahakaudelle parannetaan starttiyritysten elinvoimaisuutta ja työllisyysvaikutuksia.

Starttijärjestelmän uudistamisen tavoitteena on kasvattaa aloittavien starttiyritysten määrä nykyisestä vajaasta 4 000:sta noin 10 000 yritykseen vuodessa. Kasvun oletetaan tapahtuvan asteittain niin, että uudistuksen ensimmäisenä toteuttamisvuonna starttiyrityksiä käynnistyy 6 000, toisena 8 000 ja kolmantena 10 000 yritystä.

Työryhmä arvioi, että uusista starttiyrityksistä 50 % on palkkatyöstä yrittäjiksi siirtyviä. Starttijärjestelmäuudistus synnyttää välillisiä työllisyysvaikutuksia myös vapautuvina palkkatyöpaikkoina. Työryhmä arvioi, että joka toinen palkkatyöstä yrittäjäksi siirtyvän vapautuvasta palkkatyöpaikasta täytetään uudella työntekijällä.

Arvio starttijärjestelmän työllisyysvaikutuksista (nettovaikutukset) vuonna 2010 on:

- uusia starttiyrityksiä syntyy vuosittain 10 000
- näistä 50% eli 5 000 on palkkatyöstä yrittäjiksi ryhtyvien yrityksiä
- 50 % palkkatyöstä yrittäjiksi siirtyvien palkkatyöpaikoista eli 2 500 työpaikkaa täytetään uudella työntekijällä
- palkkatyöstä yrittäjiksi ryhtyvien yritykset työllistävät yrittäjän lisäksi keskimäärin 1,5 henkeä /yritys eli yhteensä $5\,000 * 1,5 = 7\,500$ työpaikkaa
 - palkkatyöstä starttiyrittäjäksi ryhtymisen työpaikkavaikutukset ovat 10 000 uutta työpaikkaa
- uusista starttiyrityksistä 50% eli 5 000 on työttömien perustamia yrityksiä
- työttömien perustamat starttiyritykset työllistävät yrittäjän lisäksi keskimäärin 1,5 henkeä / yritys eli yhteensä $5\,000 * 1,5$ työpaikkaa = 7 500 työpaikkaa

- työttömien perustamien starttiyritysten työpaikkavaikutukset ovat 12 500 uutta työpaikkaa

Uudistetun starttijärjestelmän nettotyöllisyysvaikutukset / vuosi ovat 22 500 vuonna 2010

6. Säädosmuutokset ja toiminnan käynnistäminen

Starttirahajärjestelmän laajentaminen edellyttää julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain väliaikaista muuttamista siten, että starttirahaa voidaan myöntää myös muille kuin työttömille. Tarkoituksena on, että muutos olisi voimassa vuoden 2008 loppuun, johon asti EU – ohjelmien määrärahoja on käytettävissä. Vastaavasti on tarpeen muuttaa valtioneuvoston asetusta julkiseen työvoimapalveluun kuuluvista etuuksista. Tässä säädöksessä määritellään laajennetun starttirahan myöntämisen edellytykset ja erityiset rajoitukset.

Tarkoituksena on antaa lainsäädäntöesitys eduskunnalle kevätistuntokauden 2004 aikana. Tavoitteena on, että säädökset tulisivat voimaan jo tämän vuoden aikana. Säädosmuutosesitykset liitteessä 5.

Starttirahajärjestelmän laajennus edellyttää hallinnollisten menettelyjen valmistelua, ESR - tuotekehityshankkeen käynnistämistä sekä alue- ja kenttähallinnon koulutusta. Paikallisia toimijoita koskeva koulutus on tarkoitus organisoida lähinnä eri hallinnonalojen ja tahojen yhteisen seudullisten yrityspalvelujen kehittämishankkeen puitteissa. Myös työhallinnon tietojärjestelmään on tarpeen tehdä muutoksia.

Työryhmä pitää tärkeänä uuden järjestelmän ripeää käynnistämistä. Ottaen huomioon säädosmuutokset sekä hallinnollisten menettelyjen valmisteluun tarvittavan ajan, työryhmä katsoo, että uuden järjestelmän mukainen asiakaspalvelutoiminta voisi alkaa aikaisintaan lokakuun 2004 alusta.

LIITE 1: Sidosryhmien kuulemiset

Väliraporttivaiheessa (luonnos 13.1.2004) työryhmä toteutti laajan kuulemismenettelykierroksen. Kuulemistilaisuuksiin kutsuttiin keskeisten työmarkkinajärjestöjen edustajat sekä Naisyrittäjyyskeskuksen ja SJS:n edustajat. Kirjalliset kommentit saatiin neljältä yrittäjyysprofessorilta. Työhallinnon edustajat eri alueilta kommentoivat raporttiluonnosta sähköpostitse ns. virtuaalitiimissä. Lisäksi väliraporttia käsiteltiin tammikuussa –04 TE-keskusjohtajien työkokouksessa, työpolitiikan neuvottelukunnassa sekä Teknologia- ja osaamiskeskusjohtajien työkokouksessa.

Työryhmän ehdotuksia pidettiin kautta linjan kannatettavina ja tarpeellisina. Työryhmä on pyrkinyt ottamaan raportissaan huomioon kuulemisissa saadut kommentit.

Kuulemistilaisuudet TM:ssä:

12.1.2004

Kuntaliitto

projektipäällikkö Jarkko Huovinen
erityisasiantuntija Yrjö Westling
Suomen Yrittäjät
toimitusjohtaja Risto Suominen

19.1.2004

PAM

yhteiskuntasuhteiden sihteeri Kalervo Haverinen

Akava

elinkeinopoliittinen sihteeri Piitu Virtanen
koulutus- ja työvoimapoliittinen sihteeri Heikki Liede

PT

johtaja Markku Koponen
Naisyrittäjyyskeskus ry
toimitusjohtaja Ritva Nyberg

20.1.2004

Suomen Jobs and Society

toimitusjohtaja Tuomo Haavisto

TT

johtaja Heikki Pitkänen
osastopäällikkö Juhani Seppälä
työvoimapoliittinen asiamies Pekka Castrén

SAK

apulaisjohtaja Matti Viialainen

MMM

projektipäällikkö Markku Alm

STTK

yksikön johtaja Matti Hynynen

6.2.2004

MTK

yrittäsiamies Vesa Malila

Kirjalliset kommentit:

professori Elina Varamäki, Vaasan yliopisto
professori Ahti Lehtomaa, Lappeenrannan teknillinen yliopisto
professori Markku Virtanen, Kuopion yliopisto
professori Paula Kyrö, Tampereen yliopisto

Kenttähallinnon virtuaalitiimi:

Työvoimatoimistot

Tampere: Jarmo Ukkonen
Vammala: Soili Paavilainen
Kittilä: Timo Yliranta

TE-keskukset, työvoima- ja yritysosastot

Häme: Markku Herpola
Pirkanmaa: Matti Peltola
Etelä-Savo: Markku Turkia
Pohjois-Pohjanmaa: Maire Mäki
Lappi: Terho Liikamaa

Seudulliset yrityspalvelupisteet

Lahden Seudun Yrityskeskus Oy: Pekka Kääriäinen
Forssan Seudun Kehittämiskeskus Oy: Pekka Ekholm
Hämeen uusyrityskeskus ry: Olli Kari
Seudulliset yrityspalvelut –projekti: Risto Rautkoski

Kokouskäsittelyt:

TE-keskusten johtajien työkokous 7.1.2004
Työpolitiikan neuvottelukunta 21.1.2004
Teknologia- ja Osaamiskeskusjohtajien työkokous 28.1.2004

LIITE 2: Maavertailuraportit

Saksan ”Ich Ag” -uudistus

Vuoden 2003 alusta lähtien on Saksassa ollut käytössä aloittaville yrityksille suunnattu niin sanottu Ich AG –tukimuoto. Lokakuuhun 2003 mennessä rahoituksen turvin on syntynyt 62 000 työttömän perustamaa yritystä. Saksassa perustetaan tänä vuonna arviolta yhteensä 450 000 yritystä. Näistä noin 40 prosenttia saa käynnistysvaiheessa valtion tukea. ”Minä osakeyhtiö”, joka ei ole oma juridinen yritysmuoto, vaan pikemminkin slogan, on tuonut uusia yrittäjiä nimenomaan matalapalkkaisille palvelualoille. Samalla se on tuonut aikaisemmin pimeänä tehtyä työtä lailliseksi. ”Ich Ag” –uudistus on osa Saksassa toteutettua laajempaa työvoimapalvelujen kokonaisuudistusta.

Ich AG -tuella yrittäjäksi ryhtyvä voi saada tukea enintään kolme vuotta. Tuki on porrastettu niin, että ensimmäisenä vuonna tuki on 600 euroa, toisena 360 ja kolmantena vuotena 240 euroa kuukaudessa. Yhteensä tukea voi siis saada 14 400 euroa.

Rahallisen tuen tarkoituksena on varmistaa aloittavan yrittäjän sosiaaliturva yritystoiminnan alkuvaiheessa. Yrittäjä on velvollinen maksamaan lakisääteiset eläke-, sairaus- ja hoitovakuutukset tukikaudella itse. Ich Ag -yrityksen vuosittainen yritystulon enimmäismäärä 25 000 € Mikäli raja ylittyy, tukea ei enää makseta seuraavana vuonna. Saatua tukea ei kuitenkaan peritä takaisin.

Eläkemaksu on Saksassa tällä hetkellä 19,5 prosenttiyksikköä palkasta. Ich AG:n perustajalle maksu on kolmen ensimmäisen vuoden aikana 50 prosenttia normaalitasosta. Entisen Länsi-Saksan alueella tämä merkitsee keskipalkkaiselle 230 €kuukaudessa. Itäisessä Saksassa vastaava maksu on noin 195 € Sairasvakuutus on vapaaehtoinen.

Saksassa on epäilty, että Ich AG:n perustajat käyttävät rahoistaan suurimman osan eläimeen, ja suorittavat vain pienimmät mahdolliset sosiaalimaksut. Tästä seuraa myöhemmin se, että yrittäjien eläkkeet tulevat olemaan hyvin alhaiset.

Saksassa uuden tukimuodon jälkeen syntyneitä tilannetta on kutsuttu muun muassa ”valtavaksi yritysten perustamisbuumiksi”. On kuitenkin esitetty pelkoja, että ensimmäisen vuoden korkeimman tuen loppumisen jälkeen työttömyys jälleen kasvaa, sillä järjestelmä mahdollistaa Ich Ag:n perustajan palaamisen työttömäksi. On myös mahdollista, että järjestelmää käytetään väärin. Yritykset irtisanovat työntekijöitä ja kehoittavat heitä perustamaan Ich Ag -yrityksen. Näin yritykset voivat säästää ja sosiaalimaksut siirtyvät käytännössä valtion maksettaviksi.

Ich Ag -tuen saannin edellytyksenä on, että hakija on saanut ennen yrityksen perustamista työttömyyskorvausta tai -avustusta, toimeentulotukea tai jos hän on ollut työllistämistyössä. Ich Ag -yrittäjät voivat palkata työntekijöitä. Yrittäjätulon raja on kuitenkin sama 25 000 €kuin yksinyrittäjällä. Ich Ag -yrittäjä voi osa-aikaisesti käydä myös muualla töissä. Silloin palkkatulot lasketaan yhteen oman firman tulojen kanssa. Tuloraja on silloinkin 25 000 €vuodessa.

Saksan Ich Ag –uudistusta on myös arvosteltu. Ensinnäkin tuella perustettujen yritysten on muun muassa pelätty syrjäyttävän olemassa olevia yrityksiä, koska ne pystyvät julkisen tuen avulla hinnoittelemaan toimintansa edullisemmaksi. Toinen mahdollinen ongelma liittyy siihen, että yritykset muuttavat tuen avulla aikaisemmin palkkatyönä tehtyä työtä yritysmuotoiseksi. Näin ne voivat siirtää sosiaalikulut valtion maksettaviksi. Kolmanneksi on

kritisoitu sitä, että korkeimman tukijakson päättyessä yrityksen ensimmäisen toimintavuoden jälkeen työttömyys jälleen lisääntyy, kun osa yrittäjistä lopettaa yritystoimintansa ja palaa työttömiksi.

Irlannin ”start up” –rahoitus pitkäaikaistyöttömille²

Irlannissa 1990-lukua kutsutaan usein yrittäjyyden vuosikymmeneksi, koska yritysten määrä kasvoi tuolloin hyvin nopeasti. Kun vuonna 1989 Irlannissa oli 118 000 yritystä, luku oli vuonna 1998 yli 180 000.

Irlannissa luotiin 1990-luvun alussa 2-osainen tukimuoto pitkäaikaistyöttömien itsensä työllistämistä varten. ”Area Allowance Enterprise Scheme” (AAES) -ohjelma oli alueellinen, ja sitä toteuttivat 38 alueellista elinkeino-yhtiötä (kumppanuusyhtiöt). Toinen tukimuoto eli ”Back to Work Allowance Scheme” (BTWAS) puolestaan oli, ja on edelleen, valtakunnallinen järjestelmä.

Vuodesta 1993 lähtien pitkäaikaistyöttömien yritysten perustamista varten luotu tuki oli kaksiosainen siten, että AAES rahoitti 100-prosenttisen ”starttituen” yrityksen ensimmäisenä toimintavuonna. Tämän jälkeen rahoitusvastuu siirtyi BTWAS:lle, joka rahoitti toisena vuotena 75 %, kolmantena 50 % ja neljäntenä vuonna 25 % starttitukea.

Vuonna 1998 kaksi järjestelmää yhdistettiin yhdeksi BTWAS-järjestelmäksi. Irlannissa pitkäaikaistyöttömille suunnattu starttituki on edelleen nelivuotinen ja porrastettu niin, että tuen määrä laskee vuosittain. Rahalliseen tukeen liittyy myös koulutusta ja konsultatiivista tukea. Tuen lähtötaso on sama, jonka hakija saisi normaalina sosiaali- ja työllistämistukena.

Irlannin malli on ollut menestys. Vuodesta 1993 vuoteen 1998 mennessä maahan oli perustettu tuen avulla 16 000 pitkäaikaistyöttömän käynnistämää yritystä. Luku on suuri ottaen huomioon Irlannin väkiluvun 3,8 miljoonaa ja yritysten kokonaismäärän 180 000.

”Enterprise Creation by the Unemployed in Ireland: The Role of Micro-Finance” – raportin mukaan pitkäaikaistyöttömien tuen avulla perustamien yritysten henkiinjäämisaste on hyvä. Vielä 3-4 vuoden kuluttua yrityksen perustamisesta 75 % niistä on yhä toiminnassa. On kuitenkin huomioitava, että monet yrityksistä ovat tuolloin vielä osittaituen piirissä. Raportissa arvioidaan ja viitataan muihinkin tutkimuksiin, joiden mukaan mainitut vaikutukset poislukien todellinen henkiinjäämisaste on noin 50 % eli sama, kuin ilman tukea perustetuilla yrityksillä. Luku on korkea ottaen huomioon yrityksen perustajien lähtötilanteen, pitkäaikaistyöttömyyden.

Raportissa todetaan myös, että starttirahoituksella on ollut huomattava merkitys paitsi työttömille itselleen myös muille mikrorahoittajille. Irlannissa partnership- ja kumppanuusajattelu on keskeistä. BTWAS-tuki liittyy keskeisesti aluekehitystyöhön. Rahoitus ohjautuu paikallisten, yhteensä 38 kumppanuusyhtiön kautta. Kumppanuusyhtiöt perustuvat paikallishallinnon, ministeriöiden, työmarkkinajärjestöjen, yritysten ja vapaaehtoisjärjestöjen yhteistyöhön. Yhtiöt päättävät huomattavan itsenäisesti rahoituksen suuntaamisesta. Huomattava osa yhtiöiden toiminnasta on perustunut EU-rakennerahastovaroihin.

² Perustuu pääosin raporttiin Duggan, Carmel (2000). Enterprise Creation by the Unemployed in Ireland: The Role of Micro-Finance.

Ruotsin ”stöd till start av näringsverksamhet” –tuki³

Ruotsissa Suomen starttirahata vastaava järjestelmä on ollut käytössä vuodesta 1984. Ruotsissa ei puhuta varsinaisesta starttirahasta, vaan ”stöd till start av näringsverksamhet” (SNV) –tukimuodosta. On käytetty myös ”starta eget-bidrag” –käsitettä.

Ruotsissa, kuten Suomessa, tuki kuuluu työhallinnon alaan. Kahden viime vuoden aikana (2001-02) Ruotsissa on käytetty rahaa starttirahoitukseen vuosittain noin 1 mrd. kruunua. Summa on laskenut huomattavasti huippuvuodesta 1998, jolloin rahaa käytettiin 1,5 mrd kruunua. Kyseisenä vuonna yhteensä noin 30 000 henkeä sai starttirahata. Kuukausittain tuen piirissä oli keskimäärin noin 12 500 henkeä.

Vuonna 2001 Ruotsissa 16 % kaikista uusista perustetuista yrityksistä sai starttitukea. Vuotta aikaisemmin luku oli 19 %. Tuen piirissä oli tarkasteluvuonna yhteensä 15 500 henkeä. Volyymi on puoliintunut huippuvuodesta 1998.

Henkeä kohti laskettu SNV-tuen suuruus vuonna 2001 oli 10 900 kruunua kuukaudessa. Luku ei sisällä asiantuntijapalkkioihin ym. liittyviä kuluja. Keskimääräinen tuen kesto vuonna 2001 oli noin 8 kuukautta.

Alueelliset erot tuen käytössä ovat suuret. Kun kaikista Ruotsissa vuonna 2001 perustetuista yrityksistä 16 % sai starttitukea, Jämtlannin läänissä luku oli 45 % ja Tukholman läänissä 4 %. Luvut osoittavat, että Ruotsissa starttirahata hyödynnetään suhteellisesti selvästi eniten tukialueilla.

Tukialueilla on erityispiirteenä lisäksi se, että siellä myös palkkatyössä oleva henkilö voi saada starttitukea, mikäli hän aikoo perustaa oman yrityksen. Saadakseen tukea hänellä ei tarvitse olla edes riskiä joutua työttömäksi. Päätöksiä starttirahoituksen myöntämisestä ohjaa yhtäältä ulkopuoliselta asiantuntijalta hankittava liikeidean arviointia koskeva lausunto, ja toisaalta työvoimapolitiittiset tavoitteet.

Ruotsissa on tarkasteluajanjaksolla 1994 - 2001 perustettu vuosittain yhteensä noin 35 000 uutta yritystä. Starttitukea saaneita yrityksiä on ollut noin 10 000. Tukea saaneiden yritysten määrä on laskenut selvästi vuodesta 1997, jolloin tukea sai noin 12 000 yritystä. Luku oli vuonna 2001 noin 6 000. Näyttää siltä, että merkittävä osa tukea saaneista henkilöistä ei lopulta perusta omaa yritystä.

Arviointiraportin mukaan Ruotsissa starttituki ei merkittävästi ole vaikuttanut yritysten perustamisen määrään, joka on pysynyt suhteellisen vakiona vaikka tukirytysten määrä on vaihdellut. Starttituella on suhteellisesti eniten merkitystä tukialueiden yrityksille. Tukialueilla noin 40 % käynnistetyistä yrityksistä on saanut tukea, kun vastaava luku suurkaupunkialueiden yritysten osalta on 10 %.

Tuen keskimääräinen kesto on noin 8 kk, vaikka suositeltava pituus on 6 kk. Vain 10 % yrityksistä on saanut tukea 6 kk tai vähemmän. Eri väestöryhmien välillä on merkittäviä eroja starttituen pituudessa. Yli 7 kk pituista starttitukea saa:

- naisista 28 %
- miehistä 8 %
- työttömistä 44 %

³ Perustuu pääosin raporttiin Falkenhall, Björn & Magnus Johansson 6 Jens Olofsson (2003). ”Utvärdering av de näringspolitiska effekterna av stöd till start av näringsverksamhet”. Institut för tillväxtpolitiska studier.

- ei-työttömistä 8 %
- tukialueen yrityksistä 28 %
- suurkaupunkialueilla sijaitsevista yrityksistä 10 %

Luvut osoittavat, että pisimpiä tukijaksoja on myönnetty naisille, työttömille ja tukialueilla sijaitseville yrityksille.

Ruotsin starttirahoituksen arviointia koskevan ”*Utvärdering av de näringspolitiska effekterna av stöd till start av näringsverksamhet*” -raportin johtopäätöksissä todetaan, että starttiraha ei ole Ruotsissa merkittävästi lisännyt yrittäjyyttä. Tuen kesto on vaikuttanut jopa päinvastoin siten, että mitä pidempi tuen kesto, sitä alhaisempi yrityksen henkiinjäämisaste. Starttituella ei myöskään ole ollut erityisen merkittävää vaikutusta palkkatyöstä yrittäjiksi siirtyville. Starttitukea saavista yrityksistä noin 20 % on ollut palkkatyöstä yrittäjiksi siirtyneitä. Eniten tuella on ollut merkitystä työttömille ja tukialueilla perustetuille yrityksille.

LIITE 3: Selvitys starttirahoitukseen liittyvän konsultatiivisen tuen asiakohdista⁴

ENSITAPAAMISEN LÄHTÖKOHTA

- Keskustelun pohjana on Valmistautuminen ensitapaamiseen- aineisto
- Liikeidean ja alustavan LTS:n selvittäminen
- Valmiusaste ja neuvontatarpeen määrittely
- Asiantuntijakierroksen motivointi, tavoitteet ja sopiminen

YHTEYSLOMAKE

- Yrittäjän yhteystiedot
- Asiakkaan tavoitteet UYK:een ja yrittäjyyteen nähden

LIIKEIDEA

- Yrityksen liikeidea
- Tuotteet/Palvelut
- Asiakkaat
- Tarve/hyöty asiakkaille
- Imago
- Tapa toimia
- Ylivoinainen kilpailuetu, lisäarvo, erilaisuus

TALOUS JA RAHOITUS

- Alkuinvestoinnit ja niiden rahoitus
- Kannattavuus ja aloitusvuoden kassavirta/kk

YRITTÄJYYDEN EDELLYTYKSET

- Taloudellinen tilanne, edellytykset
- Osaaminen, koulutus, kokemus, aiempi yrittäjyys
- Henkilökohtaiset ominaisuudet alalla

PAINOPISTEITÄ

- Kilpailutilanne
- Tuotteistaminen (asiakastarve ja segmentointi)
- Asiakashankinta
- Ajankäyttö
- Hinnoittelu
- Käyttöpääoma ja likviditeetti
- Työttömyysturva

PERUSTAMISTOIMET

- Yrittämisen muodot ja rekisteröinti
- Osakassopimukset, yhtiösopimukset
- Pakolliset ja vapaaehtoiset vakuutukset
- Verotus ja rekisteröinti
- Luvanvaraisuus

KEHITTÄMISTARVE JA JATKONEUVONTA

- LTS-kehittäminen
- Jaksotettu kassavirta
- Asiantuntijatapaamiset
- Yrittäjäneuvojan arvio

⁴ Perustuu Keski-Uudenmaan Uusyrityskeskus ry:n neuvontapalvelujen sisältökartoitukseen

Palkkaa vai työkorvausta

Ohje maksajalle

Toiselle tehdystä työstä maksettu korvaus on yleensä joko työntekijälle maksettavaa palkkaa tai yrittäjälle maksettavaa työkorvausta.* Tässä ohjeessa selvitetään palkan ja työkorvauksen eroja verotuksen kannalta. Nämä käsitteet on syytä tunnistaa, sillä palkan maksajan velvollisuudet ovat erilaiset kuin työkorvauksen maksajan velvollisuudet. Palkasta on toimitettava ennakonpidätys ja maksettava työnantajan sosiaaliturvamaksu. Työkorvauksesta ei tarvitse maksaa työnantajan sosiaaliturvamaksua. Ennakonpidätys on toimitettava, jos saajaa ei korvauksen maksuhetkellä ole merkittyennakkoperintärekisteriin. Rekisterimerkinnän voi tarkistaa yritys- ja yhteisötietojärjestelmän tietopalvelusta, www.ytj.fi.

Käsitteet on määritelty niin, että työkorvausta on työstä, tehtävästä tai palveluksesta maksettu korvaus, joka ei ole palkkaa. Epäselvissä tapauksissa on siis ensin selvitettävä, täytäkö maksettu korvaus palkantunnusmerkit. Jos näin ei ole, kysymyksessä on työkorvaus.

PALKKA TYÖSUHTEESSA

Palkkaa on työ- ja virkasuhteessa tehdystä työstä maksettu korvaus. Lisäksi eräät ennakoperintälaissaluetellut palkkiot (ks. edempänä Henkilökohtaiset palkkiot) ovat palkkaa, vaikka työsuhdetta ei muodostuisikaan.

Pohdittaessa sitä, onko kysymyksessä palkka vai työkorvaus, on syytä kiinnittää erityistä huomiota seuraaviin seikkoihin.

TYÖN JOHTO JA VALVONTAOIKEUS

Työnantajalla on oikeus johtaa ja valvoa työntekijän työtä. Hän voi antaa työn tekemiseen liittyviä yksityiskohtaisiakin määräyksiä ja ohjeita. Hänellä on myös oikeus valvoa, että työ tehdään sovitulla tavalla.

Yrittäjältä taas ostetaan valmis työn lopputulos. Tällöin toimeksiantaja voi valvoa toimeksiannon edistymistä ja varmistaa ohjeillaan, että lopputulos on tilauksen mukainen. Jos tehty suoritus ja tilaus poikkeavat toisistaan, toimeksiantajalla on oikeus vaatia sopimuksen mukaista suoritusta sekä mahdollisesti korvausta.

SOSIAALITURVA

Työnantaja on eri lakien nojalla velvollinen huolehtimaan työntekijän sosiaaliturvasta. Hänen on maksettava eläke- ym. vakuutusmaksuja. Hänen on maksettava palkkaa loman ja sairauden ajalta. Yrittäjälle maksetaan vain tehdystä työstä laskun mukaan. Laskutus voi perustua esim. kokonaishintaan tai tuntiveloitukseen. Yrittäjä huolehtii itse vakuutuksistaan (esim. YEL/MYEL, tapaturmaturva) ja loma-ajan toimeentulostaan.

TYÖSUHTEESEEN KUULUVAT EDUT

Työnantaja voi antaa rahapalkan lisäksi palkansaajalle myös muita etuja. Tällaisia ovat esim. luontoisedut kuten auto-, ravinto- ja puhelinetu. Työnantaja voi myös järjestää työpaikkaterveydenhuollon ja erilaista virkistys- ja harrastustoimintaa.

Yrittäjälle maksetaan vain työn lopputuloksesta sovittu hinta. Laskussa voidaan eritellä, miten hinta muodostuu.

VASTUUT JA TAKUUT

Työnantajalla on ns. isännän vastuu palkansaajan työstä. Jos ulkopuoliselle aiheutuu vahinko, korvausvaatimus kohdistuu ensisijaisesti työnantajaan.

* Harvinaisempi vaihtoehto on käyttökorvaus. Sitä maksetaan, kun työn tekijälle on syntynyt tekijänoikeus työn lopputulokseen. Maksajan kannalta käyttökorvaukseen sovelletaan samoja sääntöjä kuin työkorvaukseen. Vain vuosi-ilmoitusmerkinnöissä on eroja.

Yrittäjä vastaa itse työnsä laadusta. Hän voi antaa esim. määräaikaisen takuun ja korjata veloitukset tänä aikana ilmenneet virheet.

TYÖVÄLINEET JA MATERIAALIT

Pääsääntö on, että työnantaja hankkii tarvittavat työvälineet ja materiaalit. Eräillä toimialoilla on kuitenkin tapana, että työntekijällä on omat käsityökalut (esim. työsuhteessa olevat kirvesmiehet). Yrittäjällä on omat työvälineet ja hän hankkii ainakin osan materiaaleista itse. Kalliiden työkoneiden hankinnasta aiheutuu riski, joka ei ole tyypillistä työsuhteelle.

TYÖSKENTELYPAIKKA

Yrittäjällä on yleensä omat toimitilat. Joillakin toimialoilla yrittäjänkään ei ole mahdollista työskennellä muualla kuin työn tilaajan tiloissa. Tällaisia aloja ovat esim. talon- ja laivanrakennusalat. Samoin työn luonne saattaa edellyttää osittaista työskentelyä tilaajan tiloissa. Tällainen ala on esim. ATK-suunnittelu, jossa projektipalaverit pidetään toimeksiantajan tiloissa. Myös tietoturvalisuus voi vaatia työskentelyä toimeksiantajan tiloissa. Toisaalta myös työsuhteessa tehty etätö on yleistynyt.

Tämän vuoksi työskentelypaikkaa voidaan käyttää kriteerinä vain silloin, kun ei löydy perustetta sille, että työn tekijä työskentelee toimeksiantajan tiloissa. Jos hän tästä huolimatta työskentelee toimeksiantajan tiloissa, tämä tunnusmerkki puoltaa tulkintaa, että kysymyksessä on työsuhte.

HENKILÖKOHTAISET PALKKIOT

Palkkaa ovat myös

- kokouspalkkiot,
- henkilökohtaiset luento- ja esitelmäpalkkiot, hallintoelimen jäsenyydestä saadut palkkiot,
- toimitusjohtajan palkkiot,
- avoimen ja kommandiittiyhtiön yhtiömiehen nostamat palkat sekä
- korvaus luottamustoimesta.

Luetellut suoritukset ovat palkkaa, vaikka työsuhdetta ei olisikaan syntynyt.

Lisää tietoa löytyy verohallinnon Internet-sivuilta osoitteesta www.vero.fi/vero-ohjeet. Ohjeita saa myös verovirastoista.

Maksaminen ja valvontailmoitus: Verohallituksen julkaisu 961; Valvontailmoitukset vuodelle 2003, Verohallituksen julkaisu 61v02

Vuosi-ilmoitus lomakkeella VEROH 7801

Ennakkoperintärekisteri, Verohallituksen julkaisu 40.03

LIITE 5: Ehdotus säädösmuutoksiksi

Laki**julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain muuttamisesta ja lain 7 luvun 5 §:n väliaikaisesta muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan julkisesta työvoimapalvelusta 30 päivänä joulukuuta 2002 annetun lain (1295/2002) 2 luvun 2 §:n 3 momentti ja väliaikaisesti 7 luvun 5 §:n 1 momentin 1 kohta sekä

lisätään 7 luvun 11 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1352/2003, uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4 momentti siirtyy uudeksi 5 momentiksi, seuraavasti:

2 luku

Julkisessa työvoimapalvelussa noudatettavat periaatteet

2 §

Toimeenpanojärjestys ja työllisyysmäärärahojen käyttö

Työllisyysmäärärahoista voidaan osoittaa tai myöntää valtion talousarvion rajoissa määrärahoja valtion virastoille ja laitoksille, kunnille ja kuntayhtymille sekä yksityisille, yhteisöille ja säätiöille investointeihin, palkkauskustannuksiin, henkilölle toimeentulon turvaamiseksi maksettaviin korvauksiin sekä muuhun työllisyyden edistämiseen. ***Myönnettäessä korvausta yrittäjäksi ryhtyvän toimeentulon turvaamiseksi ei sovelleta 1 ja 2 momenttia.***

7 luku

Työllistymisen edistäminen työllisyysmäärärahojen avulla

5 §

Työllistämistuki toimeentulon turvaamiseksi

Omaehtoisen työllistymisen tukemiseksi voidaan myöntää työllistämistukea toimeentulon turvaamiseksi:

- 1) starttirahana yrittäjäksi ryhtyvälle ***henkilöasiakkalle*** ajaksi, jonka yritystoiminnan käynnistämisen ja vakiinnuttamisen arvioidaan kestävän;
- 2) jäljempänä 8 luvun 1 §:ssä tarkoitettuun työelämävalmennukseen osallistuvalla työttömälle työnhakijalle, joka ei ole oikeutettu työmarkkinatukeen.

Osa-aikaisten työntekomahdollisuuksien lisäämiseksi voidaan kokoaikatyöstä vapaaehtoisesti osa-aikatyöhön siirtyvälle työntekijälle myöntää työllistämistukea ansio-
vähennyksen korvauksena (*osa-aikalisa*), jos työnantaja samalla sitoutuu palkkaamaan vastaavaksi ajaksi työvoimatoimiston osoittaman työttömän työnhakijan. Siirtymisestä vapaaehtoisesti vuorotteluvapaalle ja vuorottelukorvauksesta säädetään erikseen.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin 1 ja 2 momentissa tarkoitettun työllistämistuen myöntämisedellytyksistä.

*11 §**Tuen kesto*

Poiketen 1 momentista starttirahana työllistämistuki voidaan myöntää henkilöä kohden enintään 12 kuukaudeksi kerrallaan.

 Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

Lain 7 luvun 5 §:n 1 momentin 1 kohta on voimassa 31 päivään joulukuuta 2006 saakka, kuitenkin siten, että lainkohdan nojalla muulle henkilöasiakkaalle kuin työttömälle työnhakijalle myönnettyä työllistämistukea voidaan maksaa enintään 31 päivään joulukuuta 2007 saakka.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Valtioneuvoston asetus**julkiseen työvoimapalveluun kuuluvista etuuksista annetun valtioneuvoston asetuksen 13 §:n muuttamisesta ja asetuksen väliaikaisesta muuttamisesta**

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty työministeriön esittelystä, *muutetaan* julkiseen työvoimapalveluun kuuluvista etuuksista 30 päivänä joulukuuta 2002 annetun valtioneuvoston asetuksen (1346/2002) 13 §:n 4 ja 5 kohta sekä lisätään asetukseen väliaikaisesti uusi 13 a § seuraavasti:

13 §**Starttirahan myöntämisen edellytykset**

Starttirahan myöntämisen edellytyksenä on, että:

- 1) hakijalla on yrittäjäkokemusta tai yrittäjätoiminnassa tarvittava koulutus, joka voidaan järjestää myös tuen maksamisen aikana;
- 2) hakijalla arvioidaan olevan muutoin riittävät valmiudet aiottuun yritystoimintaan yritystoiminnan laatu ja vaatavuus huomioon ottaen;
- 3) aloitettavaksi aiotulla yrityksellä on edellytyksiä kannattavaan toimintaan;
- 4) hakija ei saa valtionavustusta omiin palkkakustannuksiinsa;
- 5) hakija ei saa työttömyysturvalain mukaista työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea, julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain mukaista koulutustukea taikka aikuiskoulutustuesta annetun lain (1276/2000) mukaista aikuiskoulutustukea samalta ajalta;
- 6) yritystoimintaa ei ole aloitettu ennen kuin tuen myöntämisestä on päätetty;
- 7) yritystoiminta ei ilmeisesti käynnistyisi ilman hakijalle myönnettävää tukea;
- 8) tuki ei väärinä samoja tuotteita tai palveluja tarjoavien välistä kilpailua.

13 a §**Starttirahan erityiset rajoitukset**

Edellytyksenä starttirahan myöntämiselle muulle henkilöasiakkaalle kuin työttömälle työnhakijalle on 13 § säädetyn lisäksi, että hakija ei saa samalta ajalta:

- 1) palkkaa tai korvausta tekemästään yritystoimintaansa liittymättömästä työstä, palkkana pidetään myös vuosiloma-ajan palkkaa ja irtisanomisajan palkkaa sekä työttömyysturvalain 3 luvun 6 §:n 1 momentissa tarkoitettua taloudellista etuutta, jonka on katsottava turvaavan hakijan kohtuullisen toimeentulon;
- 2) kansaneläkelain (347/1956) mukaista vanhuus-, työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkettä, minkään työeläkelain mukaista vanhuus-, työkyvyttömyys-, työttömyys- tai osa-aika-eläkettä, maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/1990) mukaista sukupolvenvaihdoseläkettä taikka maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain (1293/1994) mukaista luopumistukea;
- 3) sairausvakuutuslain (364/1963) mukaista äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa, sairauspäivärahaa tai erityishoitorahaa;
- 4) kuntoutusrahain (611/1991) mukaista kuntoutusrahaa tai –avustusta, työntekijäin eläkelain (395/1961) 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkeohjesääntöjen mukaista kuntoutusrahaa taikka ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutuksen tai sotilasvammalain (404/1948) kuntoutusta koskevien säännösten perusteella; tai
- 5) opintotukilain (/) mukaista opintotukea.

Starttirahaa ei myönnetä, jos

- 1) hakija siirtyy palkkatyöstä tekemään samaa työtä työttömyysturvalain 2 luvun 5 §:n 3 momentin 2 kohdassa ja 5 momentissa tarkoitettuna palkansaajaan rinnastettavana yrittäjänä; ja
- 2) liiketoimintasuunnitelman perusteella tai muutoin on ilmeistä, että hakijan pääasiallinen toimeksiantaja olisi hänen aiempi työnantajansa.